

Crnogorski glasnik

GODINA XI. _ BROJ 61. _ SIJEČANJ-VELJAČA / JANUAR-FEBRUAR_ 2010.

INAUGURACIJA	3
TEMPUS FUGIT	4
ODLIČJA	6
POSJETA CRNOGORSKOM DOMU	8
DJELOVANJE NZCH I VIJEĆA CRNOGORACA	
Sjednica Vijeća u Zagrebu	9
Sjednica Predsjedništva društva „Montenegro“	9
Prijedlog zaključaka tematske rasprave: „Ustavni zakon o pravima manjina u RH i Crnogorci“	10
SPORAZUM O ZAŠTITI PRAVA MANJINA	12
DANI CRNOGORSKE KULTURE 2010.	
Izložba slika i crteža Ratka Odalovića u Zagrebu, Rijeci i Kastvu	16-19
Dani crnogorskog filma u Zagrebu	19
TRADICIONALNA DRUŽENJA	20
IZ CRNE GORE I SVIJETA	
„Crnogorski crkveni uzao“	22
Poezija Sretena Perovića	24
Sreten Perović: Pisanje je spas za daleke duše	25
OSVRTI, VIDENJA, PRIKAZI	
Osvrt na Zakon o crnogorskom državljanstvu	28
GALERIJA „MONTENEGRINA“	
Čestitka	30
Dvije izložbe Vukadina Zečevića u Splitu	31
„Brodovi na moru i rijekama“	31
Izložba slika ALTI art speleo galerije	32
Izložba slika Olge Tripalo	33
CRNOGORSKI MOZAIK	
Proglas Kralja Nikole I	34
KRATKA PRIČA	
Zorko Popović: Mravljak	38
POEMA	
Radovan Zogović: Internacija Crne Gore	42
GALERIJA „MONTENEGRINA“	43
VLAHO BUKOVAC: „CRNOGORKA“	44

*Nacionalne manjine
i njihova kultura
bogatstvo su Hrvatske
i sastavni dio ukupne
hrvatske baštine.
Nacionalne manjine
sjajna su poveznica
Hrvatske sa svojim
matičnim državama,
kao što je hrvatska
dijaspora most koji
Hrvatsku spaja s
drugim zemljama.*

*(iz inauguralnog govora predsjednika
Republike Hrvatske Ive Josipovića)*

Izdavači:
NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE
i VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
GRADA ZAGREBA,
Zagreb, Trnjanska cesta 35, Tel/Fax: 01/6197 078, 01/ 6314 263,
E-mail: nzch@net.amis.hr, vijececrn@net.amis.hr,
montenegro@net.amis.hr
Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr
Za izdavača: dr. sc. Radimir Pavičević
i prof. emer. dr. sc. Veselin Simović
Glavni i odgovorni urednik: Zoran Drašković
Redakcija: Jovan Abramović, Zoran Drašković, Stevo
Đurašković, Nenad Ivanović, Danilo Ivezić, Dragutin Lakić
Rukopisi se ne vraćaju. Naklada / Tiraža: 1000

PREDSJEDNIK CRNE GORE NA INAUGURACIJI PREDSJEDNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović prisustvovao je danas u Zagrebu inauguraciji novog hrvatskog predsjednika Iva Josipovića.

Odmah nakon svečane ceremonije, predsjednik Josipović je održao bilateralni susret sa predsjednikom Vujanovićem. Predsjednik je poželio Josipoviću uspješno obavljanje predsjedničke funkcije i rekao da je njegova inauguracija bila sa sjajnim porukama i za susjede i za države regiona. „Bilo je zadovoljstvo konstatovati naše sjajne odnose i odlučnost i jedne i druge države da ih nastavi u svim sadržajima, i političkim i ekonomskim, u funkciji dobre komunikacije naših građana i što boljeg ekonomskog ambijenta naše dvije privrede“, kazao je predsjednik.

Predsjednik je istakao da će biti zadovoljstvo imati predsjednika Josipovića za gosta u Crnoj Gori i nastaviti jednu dobru komunikaciju koju je imao sa predsjednikom Mesićem, a u cilju afirmacije odnosa dvije države kao dobrog primjera u regionu.

Predsjednik Hrvatske Ivo Josipović je odnose Hrvatske i Crne Gore ocijenio odličnim i saopštio da će oni u budućnosti biti sve bolji. „Mislim da postoji veliko moguće polje saradnje. Za obadvije države je posebno važno, sada kada su politički odnosi primjerni da i privredni odnosi budu sve bolji i bolji. Mislim da zajednički privredni projekti znače dobro i za Crnu Goru i za Hrvatsku“, istakao je Josipović.

(Portal Predsjednika CRNE GORE, 18.02.2010.)

Danas je sutra već juče!

Kao da je proletjela prva decenija novoga stoljeća i s njom deset godina kontinuiranog izlaženja „Crnogorskog glasnika“, a nekmoli neće jedna godina u kojoj su mi ukazani i čast i povjerenje da uređujem naš Crnogorski glasnik“!

Ostvariti desetogodišnji jubilej u godinama koje su bile, na svoj način, po mnogo čemu ne manje turbulentne od desetljeća koje im je prethodilo sigurno nije bilo lako i samo za sebe zaslužuje pohvalu. No, zvaničnu ocjenu o tome koliko je „Crnogorski glasnik“ kao službeno glasilo Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i (od 2007. godine) Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba – informišući o aktivnostima Crnogoraca u Republici Hrvatskoj i njegujući naš jezik, književnost, kulturu, istoriju i tradiciju – u prethodnih deset godina doprinjeo očuvanju nacionalnog identiteta crnogorske nacionalne manjine u Hrvatskoj trebalo bi da dâ Predsjedništvo NZCH na svojoj predstojećoj sjednici (o čemu bi bilo riječi u narednom broju).

Objektivnu ocjenu o korisnosti i opravdanosti postojanja takvog glasila svakako ćemo čuti i od onih koji, u godini kada se Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb priprema da obilježi dvadesetogodišnjicu svog djelovanja, budu pripremali publikaciju o Društvu; jer, njima će „Crnogorski glasnik“ poslužiti i kao dragocjena arhiva o crnogorskom korpusu u Hrvatskoj, pa samim tim i o Društvu.

Najzad, jubilej je povod i da dosadašnji urednici „Crnogorskog glasnika“, gospoda Strahinja Marović, Danilo Ivezić i Stevo Đurašković, iznesu – a sva je prilika da će to biti u posljednjem ovogodišnjem broju koji bi imao povećan broj stranica – neka svoja sjećanja ili da po njihovom izboru ponovo objavimo neke ranije osvrte na najvažnije događaje u protekloj deceniji koji su bili od suštinskog značaja za crnogorsko nacionalno biće u Hrvatskoj, a posebno mjesto među tim događajima svakako ima obnova suvereniteta naše matične države. Svi su ti tekstovi zapravo svjedočanstvo vremena koje neumitno prelazi u povijest.

A meni, kao „glavnom i odgovornom“, ali ponajprije „izvršnom“ uredniku koji tu dužnost obavlja tek (ili već?) godinu dana, ostaje da za svoj rad u tih dvanaest mjeseci „polažim račune“ pred članovima Predsjedništva NZCH na najavljenju sjednici, ali evo i pred čitaocima „Crnogorskog glasnika“. Kako sam davno spoznao da apsolutne slobode nema već samo slobode u postojećim granicama, a držeći se uvijek toga da je „strašno ne uspjeti, a još strašnije ne pokušati“, preostalo mi je, nakon što sam preuzeo uređivačku palicu, da vidim što mi je i činiti i pokušati u čvrstim i već dobro prepoznatim okvirima koje je uspješno etablirao dotadašnji višegodišnji urednik gospodin Danilo Ivezić!

Nastojeći da izbjegnem usud da su „pojedini brojevi istinski bili autorski uradci (urednika) od prve do zadnje strane“ (o čemu je pisao g. Ivezić u broju 50), pokušao sam mnoge pridobiti za saradnju. Možda je, ne jednom opetovano, obraćanje urednika bilo i dosađivanje i možda nije uvijek imalo dovoljno molidbenog karaktera (jer neki prilozima nikad ne stigoše), ali ohrabruje činjenica da je sve više članaka koji nijesu moj uradak. Možda bi ih bilo i više da se, kako

je to bilo najavljivano, prilozi honorisu, ali jedina nagrada autorima – kako je to pisalo i u pozivu za kratku priču (br. 46) – bilo je zadovoljstvo čitalaca! Vjerovatno bi honorisanje bilo korak i ka profesionalizaciji u izdavaštvu (o čemu je ne jednom bilo riječi i na sjednicama Predsjedništva NZCH), no za sada su „Glasniku“ glavni oslonac oni pregaoci – da pomenem samo neumornog gospodina Vukadina Zečevića – koji priloge šalju „o svom brašnjeniku“ Uostalom, vjerujem da će se mnogi složiti da onih nekoliko „crnogorskih priča“ koje su do sada objavljene (a nadati se da će ih biti još) nemaju cijenu, jer su njihovim bilježenjem od zaborava otrgnuta neka provjerena i dragocjena životna iskustva!

Ipak, da profesionalnosti u „Crnogorskom glasniku“ i sada ima čitaoci su sigurno već zapazili po značajkom rukopisu slikarice i karikaturistice Nataše Rašović koja se ljubazno odazvala molbi da se osvrne na nekoliko nedavnih likovnih događaja. Osim toga – držeći se pravila da je „bolja dobra kopija, nego loš original“ i kad je u pitanju pisana riječ a ne samo likovna umjetnost – profesionalnost sam pokušao da obezbijedim i prenošenjem tekstova iz drugih publikacija (uz neizostavno navođenje izvora!), što je, ako mi je dopušteno da dam svoj sud, posebno dosegnuto u preuzetim intervjuima književnog kritičara i novinara „Pobjede“ Vlatka Simunovića, koji (kako je sâm kazao na nedavnoj podgoričkoj promociji svoje knjige eseja „Zapisi“) piše o autorima i knjigama koji „nečemu što čuvam duboko u sebi kao tajnu donose dobru vijest“.

Najzad, kao inicijator pokretanja rubrike „Kratka priča“, smatrao sam se pomalo odgovornim što su se na taj poziv (možda zbog zebnje od riječi „recenzenata“?) do sada odazvala samo dva autora, pa mi – da ne ispadne da „ništa nije nemoguće, samo ako to treba drugi da uradi!“ – nije bilo druge nego da pokušam da dam „lični primjer“, ali potpisujući se pseudonimom zbog bojazni da bi mi se moglo zamjeriti za „zloupotrebu“ uredničkog mjesta. Sa tim mojim „naumom“ bilo je poznato i dvoje ljudi kojima dugujem posebnu zahvalnost za ljubaznost i susretljivost od prvog dana, a na koje sam u uredničkom poslu gotovo svakodnevno upućen: to su gospođa Milanka Bulatović i gospodin Danilo Ivezić. Priznajem, tako mi je bilo lakše da baš posve sâm ne iščekujem nepristrasni odgovor poznatog crnogorskog književnika Zuvdije Hodžića.

Priznajem i da nešto nisam pokušao, a to je uvođenje horoskopa u naš list (bilo je takvih sugestija!), pa ma koliko svi mi željeli da znamo što će biti „napošletku“. Naime, ne znam kako bi se Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske – da na kraju, ali nikako ne i na posljednjem mjestu, pomenem i našeg financijera – pravdalo trošenje proračunskog novca na objavljivanje takve rubrike?

A zbog tog „napošletku“ treba iskreno priznati da su svi pomenuti pokušaji učinjeni i s krajnjom namjerom da neko uporište, neki „znak pored puta“ kojim će oni dalje nastaviti ostavimo mlađima koji će jednog dana poslije nas doći. Da će se i to dogoditi – izvjesno je, jer: danas je sutra već juče!

Zoran Drašković

PRIZNANJE ZA POSEBNE ZASLUGE U KULTURI

Ministar kulture, sporta i medija prof. Branislav Mićunović odlikovan je ordenom Reda Danice hrvatske sa likom Marka Marulića, po odluci koju je 29. oktobra 2009. godine donio predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić, na prijedlog Državnog povjereništva za odlikovanja i priznanja Republike Hrvatske. Red Danice hrvatske sa likom Marka Marulića dodjeljuje se za posebne zasluge u oblasti kulture, a Mićunoviću će, kako obavještavaju iz Ministarstva kulture, sporta i medija Crne Gore, orden biti uručen 1. februara u Zagrebu, na svečanoj ceremoniji u rezidenciji predsjednika Mesića.

U prijedlogu za odlikovanje ministra kulture, sporta i medija Crne Gore, između ostalog, navodi se da je Mićunović istaknuti pozorišni reditelj priznat u cijeloj regiji jugoslovene Evrope, te da su njegov rad i humanistička načela kojima se rukovodi visoko cijenjeni kod svih kolega i publike u Crnoj Gori i Hrvatskoj. Takođe, kao razlozi za dodjelu Reda Danice hrvatske, navode se Mićunovićev antiratni angažman, aktivno kulturno povezivanje država sa prostora bivše Jugoslavije, zalaganje za multietničku Crnu Goru, razvoj dobrosusjedskih odnosa Crne Gore i Hrvatske, kao i aktivna podrška hrvatskoj zajednici u Crnoj Gori.

(Dnevni list POBJEDA, 28. januar 2010. godine)

PRIZNANJE ZA POSEBNE ZASLUGE U KULTURI

Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić dodijelio je juče u svojoj rezidenciji na Pantovčaku u Zagrebu Povelju Republike Hrvatske Bokeljskoj mornarici Kotor i orden Reda Stjepana Radića predsjedniku Hrvatskog građanskog društva Crne Gore dr. Ivanu Iliću. Povelja Republike Hrvatske dodjeljuje se za doprinos razvitku i unaprjeđenju njenog međunarodnog položaja, te za doprinos naučnom, kulturnom, privrednom i drugom razvitku, dok se odlikovanje Reda Stjepana Radića dodjeljuje „za zasluge i stradanje u borbi za nacionalna i socijalna prava i razvitak hrvatskog naroda”.

U pratnji viceadmirala Ilije Radovića, koji je primio odlikovanje u ime Bokeljske mornarice, bili su mornari Ljubinko Biskupović, Grigorije Mihović i Igor Perojević.

U delegaciji koja je prisustvovala ceremoniji bili su predsjednik Bokeljske mornarice 809 iz Zagreba Josip Gjurović, sekretar HGDCG Tripo Schubert, te predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske dr Radomir Pavićević, koji je krajem 2009. odlikovan Redom Danice Hrvatske s likom Katarine Zrinske.

Pomenuta odlikovanja inicirali su Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Dubrovačko-neretvanska županija, Udruga dragovoljaca Domovinskog rata Grada Dubrovnika i Hrvatska ratna mornarica, cijeneći kulturni, humani i antiratni angažman, te napore navedenih institucija i pojedinaca u uspostavljanju novih veza između dviju država.

– Čast mi je što primam ovo odlikovanje, koje doživljam kao priznanje dugogodišnjem zalaganju za afirmaciju Hrvata u Crnoj Gori, nastojanjima Hrvatskog građanskog društva, na čijem sam čelu, da se uspostave kvalitetni novi odnosi Hrvatske i Crne Gore, te kao afirmaciju naše domovine Crne Gore – kazao je nakon dodjele predsjednik HGDCG dr Ivan Ilić.

Vicedmiral Ilija Radović, takođe, je naglasio kako mu je izuzetna čast da preuzme visoko državno odlikovanje od, kako je kazao, cijenjenog predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića.

– Ovim se na pravi način dala podrška i priznanje Jubileju Bokeljske mornarice i Kotorske biskupije, povodom 1200 godina postojanja, i svega što smo kao jedna od najstarijih bratovština pomoraca na

svijetu uradili za Kotor, kao središte izuzetne kulture preko koje Crna Gora danas predstavlja sebe na najkvalitetniji način. Bokeljska mornarica je imidž Kotora, drevnog grada barokne kulture, te svih ljudi dobre volje koji promovišu suživot i očuvanje vjekovnih kulturnih vrijednosti. Velika saradnja i obostrano poštovanje s Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore na najbolji način predstavlja upravo te vrijednosti za koje svi želimo da budu valorizovane ne samo u Kotoru, nego i šire, izjavio je viceadmiral Radović nakon ceremonije na Pantovčaku.

Predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske dr Radomir Pavićević istakao je kako čovjek mora biti ponosan kada dobije priznanje od zemlje u kojoj živi, a pogotovu kada mu ga dodijeli predsjednik.

– Priznanje ima izuzetnu vrijednost, a potvrda je dobro osmišljene aktivnosti HGDCG i NZCH na izgradnji odnosa između dvije države, posebno u približavanju njihovih kulturnih vrijednosti. Naša prekogranična saradnja traje od 2001. Ona još nije dostigla domet kojem težimo, ali može služiti kao primjer uzorne saradnje i doprinosa manjina razvoju dobrosusjedskih odnosa – kazao je dr Pavićević.

(Dnevni list POBJEDA, 29. januar 2010. godine)

ORDEN BOKELJSKOJ MORNARICI

Obraćajući se brojnim građanima Kotora, koji su ispred Katedrale Svetog Tripuna pratili ceremoniju uručivanja Ordена crnogorske zastave drugog stepena, crnogorski predsjednik Filip Vujanović je podsjetio da je «Bokeljska mornarica stvarala i čuvala plemenite vrijednosti solidarnosti i sloge, zajedništva, tolerancije i suživota, ostajući otvorena za sve građane, bez obzira na nacionalnu, vjersku ili bilo koju drugu pripadnost».

– Tako dugih 1200 godina živi Bokeljska mornarica, sigurno nalazeći koridore trajanja, od srednjovjekovne staleške bratovštine do uzorne organizacije za čuvanje tradicije, koja štiti plemenito nasljeđe od zaborava. Danas, čuvajući te temeljne civilizacijske vrijednosti na kojima počiva, Bokeljska mornarica značajno utiče na afirmaciju države Crne Gore i njenih građanskih vrijednosti. Vrijeme, kao majstorsko rešeto, daje zaboravu ono što manje vrijedi, ali ljubomorno čuva ono što je dobro i što treba da bude primjer za generacije. Proteklih 12 vjekova Bokeljske mornarice promovišu je upravo kao takav veliki primjer – rekao je Vujanović.

Zahvaljujući na odlikovanju, predsjednik Upravnog odbora Bokeljske mornarice Niko Kondanari je podsjetio da je Bokeljska mornarica najstarija bratovština pomoraca na svijetu i da ih državno odlikovanje obavezuje da i ubuduće slijede i njeguju viševjekovnu tradiciju.

– Obavezujemo se da ćemo, prilikom nastupa Bokeljske mornarice, bilo u zemlji, bilo vani, visoko podignuti crnogorsku zastavu i zastavu Bokeljske mornarice i na taj način doprinijeti popularizaciji starog drevnog grada Kotora i Crne Gore – kazao je Kondanari, zahvaljujući Hrvatskom građanskom društvu Crne Gore što je predložilo Bokeljsku mornaricu za orden.

Predsjednica kotorske opštine Marija Čatović kaže da je visoko državno priznanje došlo u prave ruke, jer Bokeljska mornarica čuva jedinstvo pripadnika svih naroda u Boki Kotorskoj.

– Za nas je ovo veliko priznanje koje pokazuje da su građani Kotora i Bokeljska mornarica, sačuvali nešto što su nam preci ostavili u amanet – kazala je Čatović.

Nakon uručivanja Ordена, svečanost je nastavljena tradicionalnim kolom Bokeljske mornarice u pratnji gradskih muzika Kotora, Tivta i Šibenika, a nakon mise uslijedila je i procesija ulicama Starog grada.

(Dnevni list POBJEDA, 8. februar 2010. godine)

Udruženje za očuvanje kulturno-istorijske baštine Bošnjaka/Muslimana Crne Gore predstavljeno u Republici Hrvatskoj

PREDSTAVNICI „ALMANAHA“ U CRNOGORSKOM DOMU

Dana 15. januara 2010. godine u Crnogorskom domu u Zagrebu u posjeti su bili predstavnici Udruženja za očuvanje kulturno-istorijske baštine Bošnjaka/Muslimana Crne Gore „ALMANAH“: akademik prof. dr. Šerbo Rastoder, akademik DANU književnik Zuvdija Hodžić, predsjednik Kulturnog centra Bošnjaka/Muslimana Crne Gore dr. Asim Dizdarević, glavni urednik MONITORA g. Esad Kočan i izvršni direktor „ALMANAHA“ g. Atvija Kerović. Sa njima su bili i članovi Kulturnog društva Bošnjaka Hrvatske „PREPOROD“ gg. Smajo Dizdarević i Alija Šukurica. Ugledni gosti su u iscrpnom izlaganju predstavili svoje udruženje i njegovu impresivnu izdavačku djelatnost, a o načinu organizacije, radu i o izdavačkim pregnućima crnogorskog korpusa u Republici Hrvatskoj goste su obavijestili predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba prof. emer. dr. sc. Veselin Simović, predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske dr. sc. Radomir Pavićević, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb g. Dušan Mišković i tajnik NZCH g. Danilo Ivezić. U ugodnom razgovoru koji je potrajao više od dva sata, bilo je riječi i o mogućim budućim zajedničkim aktivnostima i projektima. Prisutni su bili i tajnica Društva g-đa Milanka Bulatović i članovi Predsjedništva Društva gg. Branko Klikovac i Zoran Drašković. U znak sjećanja na ovu posjetu, uvažnim i dragim gostima iz Crne Gore poklonjen je po jedan komplet najnovijih publikacija iz izdavačke djelatnosti NZCH.

Dan ranije, u Islamskom centru u Zagrebu a na poziv KDBH „PREPOROD“ i Medžlisa Islamske zajednice Zagreb, nekoliko članova NZCH – među kojima i prof. emer. dr. sc. Veselin Simović i dr. sc. Radomir Pavićević, čije je poimenično pozdravljanje od strane moderatora večeri mr. sc. Senada Nanića praćeno toplim aplauzom u prepunoj dvorani Centra – prisustvovalo je i zvaničnom predstavljanju Udruženja „ALMANAH“. Predstavljanje je održano u okviru manifestacije *XV bošnjačke riječi u Hrvatskoj*. Ako bi se trebalo opredjeliti za najsnažniji utisak na toj izuzetno obuhvatnoj prezentaciji kulturno-istorijskog nasljeđa Bošnjaka/Muslimana u Crnoj Gori, onda bi to ipak bilo isticanje još uvijek nedovoljno poznatog podatka (iako datira iz tridesetih godina prošloga vijeka) da je Avdo Međedović, nepismeni epski pjevač iz Obrova kraj Bijelog Polja, svojim kazivanjem trinaest hiljada stihova (!) omogućio da se tzv. homersko pitanje razriješi zapravo više decenija prije nego li mu se pristupilo kompjuterskim metodama za analizu teksta.

SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Dana 18.2.2010.g. u Crnogorskom domu u Zagrebu održana je 11. sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba. Nakon uvodnog obrazloženja predsjednika Vijeća prof. emer. dr. sc. Veselina Simovića i rasprave, Vijeće je jednoglasno donijelo odluku o prihvatanju Izvještaja o realizaciji Programa rada Vijeća za 2009. godinu. Izvještaj će biti dostavljen nadležnim službama Grada Zagreba.

Nakon uvodnog obrazloženja predsjednika i tajnika Vijeća, Vijeće je jednoglasno donijelo odluku o usvajanju Završnog računa Vijeća za 2009. godinu. Završni račun Vijeća objavit će se u Službenom glasniku Grada Zagreba.

Članovi Vijeća su upoznati s molbom Instituta za migracije i narodnosti, koji vrši istraživanje o statusu nacionalnih manjine Grada Zagreba, za organiziranje razgovora s predstavnicima našeg Vijeća. Za razgovor (metoda fokus grupe) s istraživačima Instituta određeni su: V. Simović, R. Pavićević, D. Mišković, D. Ivezić, S. Marović i M. Bogdanović.

Članovi Vijeća su obaviješteni da će uskoro biti organizirano predstavljanje studije (brošure) znanstvenog projekta, iz Programa Vijeća (2007-2009.) „Socio-kulturni status Crnogoraca u RH“, autora S. Bogdanovića i I. Cifrića.

SJEDNICA PREDSJEDNIŠTVA DRUŠTVA „MONTENEGRO“

U Crnogorskom domu u Zagrebu održana je 25.02. ove godine 2. sjednica predsjedništva Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb. Sjednicu je sazvao i vodio predsjednik Društva gospodin Dušan Mišković.

Prisutni su jednoglasno usvojili Izvještaj o ostvarenim aktivnostima Društva za period od 01.01.-31.12.2009.g., kao i Financijski izvještaj Društva za isti period.

Nakon razmatranja prijedloga programa Inicijativnog odbora za obilježavanje 20-te godišnjice osnivanja i djelovanja Društva, zaključeno je da D. Mišković, I. Milojko i S. Marović utvrde prijedlog vezan uz izlaženje knjige sa svim potrebnim detaljima.

Zaključeno je da se uputi dopis gradonačelniku Cetinja sa prijedlogom da na ovogodišnjim „Lučindanskim susretima“ grad-gost bude Cetinje sa svojim programom, a detaljan program susreta utvrdit će se nakon dobijanja svih potrebnih podataka.

Na sjednici je utvrđen novi tekst Pristupnice za članove Društva „Montenegro“, a vodeći računa o aktualnoj situaciji i potrebi socijalne osjetljivosti, prisutni su jednoglasno donijeli i odluku o novim članarinama.

Kako zakonske i statutarne odredbe nalažu ažurno vođenje evidencije članstva svakog društva ili udruge, to je predstojeća dvadesetogodišnjica Društva „Montenegro“ (nastalog objedinjavanjem nekoliko ranijih udruga) prava prilika da se to u potpunosti ostvari popunjavanjem novih pristupnica koje će biti upućene (sa prpratnim tekstom o temeljnim ciljevima Društva) sadašnjim članicama i članovima Društva, ali i svima onima, bilo da su Crnogorci ili prijatelji Crne Gore, za koje bismo se radovali da to postanu. Popunjene pristupnice trebalo bi dostaviti poštom ili, još ljepše, osobno na nekom od skorih događanja ili druženja u Crnogorskom domu u Zagrebu.

PREDSJEDNIŠTVO DRUŠTVA „MONTENEGRO“

**PRIJEDLOG ZAKLJUČAKA TEMATSKOG SKUPA: „USTAVNI ZAKON
O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA U RH I CRNOGORCI“**

Zagreb, Crnogorski dom, 7. 11. 2009.

Na temelju uvodnih izlaganja o suštinskom pitanju Tematskog skupa „Koliko je pravni okvir Ustavnog zakona dovoljan prostor za ostvarivanje uloge udruga i vijeća u kontekstu očuvanja nacionalnog identiteta, zaštite nacionalnih prava i realizacije onoga što se naziva kulturna autonomija - što nam pruža zakon, a što nijesmo iskoristili“- učesnici rasprave su zaključili:

A) Osnovna ocjena:

Ustavni zakon je primjeren normativni i institucionalni okvir, jer omogućuje visok nivo ostvarivanja političkih prava pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Njegovu pravu političku funkciju i dosadašnje domete u praksi valja ocijenjivati sa stajališta sposobnosti pripadnika manjina da aktivno učestvuju u demokratskom dizajniranju Hrvatske kao decentralizirane zemlje (tzv. princip supsidijarnosti), kao i spremnosti i organiziranosti političke vlasti na lokalnom i regionalnom nivou da takvo učestvovanje omoguće. Što se tiče ostvarivanja prava manjina na državnoj razini, pozitivno je ocijenjena uloga Savjeta za nacionalne manjine.

B) Načelne primjedbe na Ustavni zakon i njegovu provedbu:

1. Pitanje tzv. **dvostrukog prava glasa** pripadnika nacionalnih manjina utvrđeno je, kao mogućnost, Ustavom RH i jasno se implicira u Ustavnom zakonu. U Ustavnom zakonu navode se „posebne liste“ za izbor zastupnika iz redova nacionalnih manjina, čime se ostvaruje logika ustavne odredbe o pluralnom votumu. Nasuprot tome, Zakon o izboru zastupnika tu mogućnost izričito ne dopušta, jer se zahtijeva singularni votum. Dosadašnja praksa pokazuje da se time hrvatske građane, pripadnike manjina, dovodi u apsurdnu situaciju da moraju „izabrati“ između svojeg općeg prava (da glasaju kao građani) i posebnog prava (da glasuju kao pripadnici etničke zajednice). Situacija je neodrživa zbog toga što se time ili osporava opće pravo glasa, čime Hrvatska prestaje čak i formalno biti demokratska zemlja, ili se osporavaju kolektivna prava manjina, čime ona prestaje biti doista demokratska i pluralistička država.

2. Postojeći način **predstavljanja pripadnika nacionalnih manjina** u Hrvatskom saboru je nefunkcionalan i diskriminatoran prema pojedinim nacionalnim manjinama. Kao mala manjina, u sklopu izborne baze naše zajedničke „posebne liste“ za izbor zastupnika, predložili smo drugim manjinama u našoj skupini džentlmenški sporazum o kriterijima i redosljedu izbora zastupnika tako da ne dolazi do majorizacije i tako da kandidati doista budu zajednički. Dogovor nije urodio plodom, ponovno je došlo do majorizacije, što je dovelo do potpunog deficita legitimnosti izabranog zastupnika iz naše skupine, kojega pripadnici crnogorske manjine ne doživljavaju kao svoga. Otuda je razumljivo opredjeljenje naših ljudi da na izborima glasaju na općim, a ne na posebnim listama.

3. Ustavnim zakonom (čl. 33), **Koordinacija** je normirana prvenstveno kao horizontalna forma objedinjavanja djelovanja svih vijeća i predstavnika na lokalnoj i regionalnoj razini u zajedničkom kreiranju demokratske politike, dakle donošenju odgovornih političkih odluka na tim razinama. Zakon također omogućuje i koordinaciju na „vertikalnoj“ ili nacionalnoj razini (objedinjavanje svih vijeća jedne nacionalne zajednice u Republici). Praksa je potvrdila, u našem iskustvu, primjerenost tog oblika organizacija i djelovanja, ali je i otvorila brojna neriješena pitanja, kao što su njezin pravni status i način financiranja.

4. Usprkos osnovnoj pozitivnoj ocjeni uloge i djelovanja **Savjeta za nacionalne manjine**, iskustvo je upozorilo i na neka otvorena pitanja, kako u pogledu njegova sistemskog mjesta u cijeloj konstelaciji udruga i vijeća, tako i glede njegove sadašnje personalne strukture, koja je na početku provedbe Zakona bila iznuđena. Prema logici Zakona, Savjet bi morao biti krovno tijelo cijelog sustava manjinske

samouprave, u rangu partnera Vladi, čemu bi trebalo prilagoditi i njegov sastav tako da njegovi članovi principijelno i većinski proistječu iz manjinskih vijeća.

5. **Raskorak u zakonodavnoj regulativi.** Dok jedan zakon propisuje organizacioni ustroj (Zakon o udrugama), dotle drugi način definira djelovanje i sadržaj rada udruga (Ustavni zakon). Prvi zakon omogućuje negativnu tendenciju dezintegracije udruga nacionalnih manjina, onime što nazivamo multiplikacijom udruga i fantomskim organizacijama. Podržavamo najnovije kriterije u financiranju udruga, koje je definirao Savjet za nacionalne manjine, u cilju jasnog razlikovanja istinskih udruga s članstvom, programom i rezultatima, od malih marginalnih skupina, bez članstva i ugleda. Plediramo za to da se zakonska regulativa uskladi, da se napose Zakon o udrugama prilagodi i specificira, sukladno potrebama okupljanja i djelovanja udruga pripadnika nacionalnih manjina. Za razliku od drugih udruga građana, naše udruge moraju se drugačije definirati s obzirom na svoj status, način osnivanja, organizaciju i broj članstva.

6. Prihvaćamo i **podržavamo inicijativu**, u sklopu promjena Ustava RH, o uvrštavanju svih manjina u preambulu Ustava RH.

C) Realizacija zakona - vlastita iskustva:

1. Vijeća i predstavnici u lokalnoj samoupravi i regionalnoj upravi još uvijek nijesu ostvarila značajniji utjecaj u sredinama u kojima djeluju; i dalje je problem čak i redovito obavješavanje vijeća o sjednicama svojih Skupština; još je manjkavo djelovanje na razini horizontalne Koordinacije, zajedno s drugim manjinama; nema dovoljno ili nema uopće pravih inicijativa vijeća za rješavanje nekih važnih problema za život svojih sredina; nisu dovoljno ostvarene bolje komunikacije s drugim manjinama u svojim sredinama.

2. Najvažniji praktični problem je odnos udruga i vijeća. S jedne strane, sposobnost osnivanja vijeća u svojoj sredini pokazala se ključnim kriterijem za vjerodostojnost neke udruge. Naime, pokazalo se da su samo one udruge stvarna okupljališta naših ljudi, a ne fantomske izmišljotine, koje su imale volju i sposobnost da predlože i izaberu vijeća u svojim sredinama. S druge strane, iskustvo je pokazalo da još nije do kraja jasno razjašnjeno što je čija uloga, kakav treba biti odnos udruga (kao okupljanja svih pripadnika manjine i njihovih prijatelja, kao mjesto očuvanja i razvijanja kolektivnog nacionalnog identiteta) i vijeća (kao njihova instrumenta ostvarivanja kolektivnih političkih prava na lokalnoj i regionalnoj razini. Treće, treba ocijeniti koliko su naša vijeća na lokalnoj i regionalnoj razini dosada otvorila politički prostor za djelovanje udruga na polju ostvarivanja kulturne autonomije. O svemu tome je potrebna daljnja razmjena iskustava i precizna kritička prosudba situacije u svakoj sredini.

3. Nije do kraja iskorištena mogućnost kandidiranja i izbora članova vijeća i predstavnika u svim jedinicama lokalne i regionalne samouprave i uprave gdje na to imamo pravo - Istarska županija (nije formirano vijeće zbog nemara), Dubrovnik i Dubrovačko-neretvanska županija (nema ni udruge ni vijeća), Zadarska županija (nema predstavnika).

4. Još uvijek nije u potpunosti ostvareno temeljno načelo dekulacije funkcija i shodno tome uključivanja većeg broja pojedinaca u aktivnostima u programskoj realizaciji.

Napomena. Kako prijedlog zaključaka sa tematske rasprave koje donosimo u ovom broju nije bio usaglašen do zaključivanja prethodnog broja „Glasnik“, bila je to prilika da se za njih tada predviđeni prostor ispuni tabelom sa osnovnim podacima o udrugama čijim je predstavnicima bio upućen poziv za učestvovanje na tribini. No, uz tu tabelu u prethodnm broju neophodno je učiniti i sljedeće utanačenje: Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“ formalno nije član Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, ali učestvuje u programima NZCH koji se, preko Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, financiraju iz sredstava državnog proračuna.

SPORAZUM

U 55. broju prenijeli smo vijest da su Republika Hrvatska i Crna Gora potpisale „Sporazum o zaštiti hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj“. Kako je taj sporazum prošle jeseni usvojen u Saboru RH, a nalazi se pred ratifikacijom i u crnogorskom parlamentu, u ovom broju donosimo njegov integralni tekst.

SPORAZUM

između
Republike Hrvatske i Crne Gore
o zaštiti prava
hrvatske manjine u Crnoj Gori
i
crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska i Crna Gora (u daljnjem tekstu: stranke), polazeći od činjenice postojanja hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: manjine), s namjerom osiguravanja manjinama koje žive u Republici Hrvatskoj i Crnoj Gori najviše razine pravne zaštite te očuvanje i razvitak njihovih nacionalnih identiteta, sukladno međunarodnim ugovorima i drugim dokumentima o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, kao i o zaštiti manjina, a posebice:

– Povelji Ujedinjenih naroda, Općoj deklaraciji o pravima čovjeka, Međunarodnoj konvenciji o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima, Međunarodnom paktu o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvenciji o pravima djeteta, Deklaraciji o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjere i vjerovanja, Deklaraciji o pravima osoba pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičnih manjina;

– Relevantnim dokumentima usvojenim od Organizacije o europskoj sigurnosti i suradnji, a poglavito Dokumentu usvojenom na Konferenciji o ljudskoj dimenziji u Kopenhagenu 1990. godine te Izvješću sa Sastanka vladinih stručnjaka za zaštitu manjina, održanog u Ženevi 1991. godine;

– Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Europskoj povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima, Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina i ostalim relevantnim dokumentima Vijeća Europe;

– Instrumentu Srednjoeuropske inicijative za zaštitu nacionalnih manjina;

polazeći od rješenja predviđenih nacionalnim zakonodavstvima stranaka, svjesne značaja prava manjina i njihove kvalitetne zaštite kao jednog od načela na kojima počiva Europska unija, utvrđujući da zaštita prava manjina pridonosi političkoj i društvenoj stabilnosti države u kojoj žive, potvrđujući da manjine predstavljaju integralni dio društva i države u kojoj žive i da obogaćuju materijalnu i duhovnu kulturu zemlje kao i da doprinose produbljivanju prijateljstva i suradnje između stranaka ovog Sporazuma, sporazumjele su se kako slijedi:

Članak 1.

Stranke će:

– pripadnicima manjine jamčiti i osigurati pravo na izražavanje, očuvanje i razvijanje njihova nacionalnog, kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta;

- ulagati napore kako bi u okvirima svojih mogućnosti i svog obrazovnog sustava osigurale pripadnicima manjina učenje njihovog jezika, odnosno pohađanje nastave na tom jeziku;
- osigurati uvjete za osnivanje i upravljanje vlastitih privatnih ustanova za obrazovanje i obuku na manjinskom jeziku;
- poduzeti odgovarajuće korake kako bi se stvorili uvjeti za učinkovito sudjelovanje pripadnika manjina u javnim poslovima, posebice onima koji su od njihovog interesa.

Članak 2.

Stranke se obvezuju da će pripadnicima manjina osigurati:

- slobodu izbora i izražavanja o pripadnosti manjini te uživanja svih prava u svezi s tim izborom;
- pravo uživanja načela nediskriminacije, kako je to predviđeno međunarodnim dokumentima;
- pravo zaštite od svake djelatnosti koja ugrožava ili bi mogla ugroziti njihov opstanak;
- pravo na izražavanje, razvijanje i javno iskazivanje vlastite kulture te zaštitu i očuvanje kulturnih dobara i tradicija;
- pravo na očuvanje nacionalnog identiteta i vjeroispovijesti;
- pravo obrazovanja na jeziku i pismu manjine, javnu i privatnu uporabu jezika i pisma te informiranja, kao i upotrebu znamenja i simbola manjine;
- zaštitu ravnopravnog sudjelovanja u javnim poslovima, samoorganiziranja i udruživanja radi ostvarenja zajedničkih interesa te uživanje političkih i ekonomskih sloboda.

Članak 3.

Stranke će sukladno nacionalnom zakonodavstvu i u okvirima svojih mogućnosti razraditi modele odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu manjina i omogućiti školovanje pripadnika manjina prema odobrenim programima za čija se donošenja prethodno pribavlja mišljenje savjeta manjina ili krovnih koordinacionih tijela manjina.

Odgovarajući programi na jeziku i pismu manjina uz opći dio obvezno sadrže dio čiji je sadržaj u vezi s posebnosću manjine (materinski jezik, književnost, povijest, zemljopis i kulturno stvaralaštvo manjine).

Članak 4.

Stranke će podupirati zapošljavanje stručno osposobljenih djelatnika koji dolaze iz redova pripadajuće manjine na svim razinama i oblicima obrazovanja.

Stranke će poticati suradnju i razmjenu u području obrazovanja u dijelu koji se odnosi na obrazovanje manjina, posebno razmjenom prosvjetnih stručnjaka, školskih programa, udžbenika i drugih nastavnih materijala, omogućiti dodjele stipendija i sudjelovanje na seminarima stručnog usavršavanja manjinskih učitelja te poticati izravnu suradnju škola, odnosno stvaranje uvjeta za uzajamne posjete učenika i učitelja.

Na području gdje je organizirano njegovanje jezika i kulture pripadnika hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj, stranke će poticati učenje jezika, kulture i povijesti manjina i njihovih matičnih naroda i za pripadnike većinskog naroda.

Članak 5.

Stranke će s posebnom pozornošću pratiti ostvarivanje kulturnih i obrazovnih potreba pripadnika manjina i u tu će svrhu:

- poticati osnivanje kulturnih i obrazovnih centara kao i rad drugih srodnih ustanova;
- podupirati slanje knjiga, časopisa, nosača slike i zvuka takvim ustanovama u nekomercijalne svrhe, vlastitu izdavačku djelatnost manjina, gostovanja profesionalnih i amaterskih kulturno-umjetničkih skupina te organizaciju kulturnih i umjetničkih nastupa, koji pridonose obogaćivanju kulture i identiteta manjina u obje zemlje;
- štiti kulturna dobra materijalne i nematerijalne baštine na svom području koja su vezana uz povijest manjina, odnosno podupirati takve aktivnosti manjina;
- prepoznavati manjinsko kulturno nasljeđe kao integralni dio nacionalnog kulturnog identiteta i podržavati upoznavanje većinske populacije s tom manjinskom kulturom;
- podržavati zajedničke aktivnosti pripadnika obiju manjina s uvjerenjem da te aktivnosti doprinose zbližavanju stranaka.

Članak 6.

Stranke se obvezuju osigurati pripadnicima manjina slobodnu uporabu jezika i pisma manjina u privatnom i javnom životu.

Stranke se obvezuju osigurati na područjima gdje žive pripadnici manjine, a u skladu s unutarnjim zakonodavstvom i usvojenim međunarodno-pravnim standardima, službenu uporabu jezika i pisma manjine.

Članak 7.

Stranke priznaju pravo manjina na izvješćivanje putem tiska, radija i televizije na jeziku i pismu manjine.

Stranke će olakšati pristup medijima pripadnicima manjine te će sukladno usvojenim međunarodnim standardima i svojim unutarnjim zakonodavstvom:

- podupirati izlaženje tiskanih medija na jeziku i pismu manjina;
- podupirati emitiranje programa radija i televizije na jeziku manjina;
- poticati preuzimanje i distribuciju radijskog i televizijskog programa matične zemlje;
- materijalno podupirati informativnu djelatnost manjina.

Članak 8.

Stranke će poštivati prava pripadnika manjina na slobodno izražavanje vjerske pripadnosti, na ispovijedanje vjere i održavanje vjerskih obreda i vjerske pouke te na osnivanje vjerskih ustanova, organizacija i udruga.

Članak 9.

Stranke će poticati:

- odgovarajuće sudjelovanje pripadnika manjina u donošenju odluka na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini, koje se odnose na prava i položaj manjina; i
- zastupljenost u upravnim tijelima na svim razinama državne uprave u skladu sa važećim zakonodavstvom.

Stranke se obvezuju da će prigodom teritorijalnog preustroja lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica na razini države voditi računa da se manjine time ne dovode u nepovoljniji položaj.

Članak 10.

Stranke će podupirati istraživanja iz područja povijesti, kulture i položaja manjina. U tu svrhu poticat će se sudjelovanje pripadnika manjina na istraživačkim projektima i u radu znanstvenih ustanova, kao i suradnju znanstvenih ustanova u tim istraživanjima.

Članak 11.

Stranke će osigurati manjinama mogućnost svestranih, slobodnih i neposrednih odnosa s matičnim narodom te s njegovim državnim, javnim ustanovama, akademskim i nevladinim strukturama. U tu će svrhu, u okviru vlastitih mogućnosti, podupirati razvijanje kulturnih i gospodarskih odnosa i razmjenu stručnjaka.

Stranke, pravne osobe i državljani stranaka mogu radi ostvarivanja načela Sporazuma pružati potporu udrugama manjina koje žive na državnom području druge stranke.

Članak 12.

U interesu svojih manjina stranke ovog Sporazuma podržat će prekograničnu i gospodarsku suradnju.

Članak 13.

Za ostvarivanje obveza preuzetih ovim Sporazumom stranke će osigurati odgovarajuću financijsku potporu.

Članak 14.

U svrhu provedbe Sporazuma stranke utemeljuju međuvladin Mješoviti odbor koji prati provedbu ovog Sporazuma.

Stranke u Mješoviti odbor određuju isti broj predstavnika među kojima se nalaze i predstavnici manjina. Kod imenovanja članova Mješovitog odbora koji su pripadnici manjine, stranke će konzultirati savjete manjina i krovna koordinaciona tijela manjina.

Mješoviti odbor sastaje se najmanje jedanput godišnje naizmjenice kod stranaka Sporazuma, a osnovat će se 60 dana od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma.

Zadaci Mješovitog odbora su:

- razmatranje provedbe Sporazuma;
- podnošenje preporuka vladama u svezi s provedbom Sporazuma.

Odluke Mješovitog odbora stranke prihvaćaju usuglašavanjem.

Članak 15.

Ovaj Sporazum stupa na snagu datumom primitka posljednje pisane obavijesti diplomatskim putem, kojom se stranke međusobno izvješćuju o okončanju postupka propisanog njihovim unutarnjim zakonodavstvom za njegovo stupanje na snagu.

Članak 16.

Ovaj Sporazum sklapa se na neodređeno vrijeme.

Svaka stranka može pisano, diplomatskim putem, otkazati ovaj Sporazum, koji u tom slučaju, prestaje šest mjeseci od datuma kada je druga stranka primila obavijest o otkazu.

Izložba slika i crteža Ratka Odalovića u Zagrebu

SLIKAR LJUDSKE INTIME

U Galeriji Kristofora Stankovića otvorena je 11.1. izložba Ratka Odalovića, crnogorskog slikara mlađe generacije. Izložba, kojom je započela manifestacija „*Dani crnogorske kulture 2010*“, organizirana je u suradnji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb i Galerije Kristofora Stankovića, uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Zavoda za međunarodnu naučnu, prosvjetno-kulturnu i tehničku saradnju Crne Gore te pod pokroviteljstvom Gradske skupštine Grada Zagreba.

Predsjednik NZCH dr. sc. Radimir Pavićević istakao je povezanost crnogorske i hrvatske umjetnosti, među ostalima spomenuo je i Vasilija Lipovca rođenog kotoranina koji je studirao i radio u Zagrebu te Stevana Luketića, kipara rodom iz Budve koji je također završio zagrebačku akademiju. Direktor ZAMTES-a mr. sc. Derviš Selhanović je naglasio kako je Odalović svojim apokaliptičkim formama jedna od najzanimljivijih pojava u modernom slikarstvu. Iva Kergler, likovna kritičarka, osvrnula se na povezanost Odalovićevog stvaralaštva s Grupom Zemlja koja je djelovala od 1929-1935, a čija je osnovna misao bila da su umjetnost i život jedno. Boris Šprem, predsjednik skupštine Grada Zagreba koji je i zvanično potom otvorio izložbu, istakao je delikatnu poetiku Odalovićevih slika koja univerzalnim jezikom povezuje narode.

Ratko Odalović je slikar ljudske intime, strahova skrivenih iza maske sigurnosti koja se pokazuje prema javnosti. Kroz svoja djela on progovara o nemogućnosti kontrole sudbine, o snolikom svijetu u kojem ono za čim posežemo u trenu kad se dotakne metamorfozira i vijugavim linijama pretvara u nešto drugo ostavljajući samo osjećaj osamljenosti. U crtežima tu izoliranost još više ističe kontrast toplog kolorita cigli, tog pikturnog građevnog elementa koji na prvi pogled stvara veseo dojam s na drugoj strani iskrivljenim likom čovjeka, likom straha, nemoći, zarobljenog u okvir izolacijske građevine, odvojenog od mogućnosti dodira.

Minuciozan crtež otkriva nam vrsnog autora koji stvara s profinjenom, poetskom lakoćom.

U njegovim slikama *horror vacui*, taj strah od praznog prostora iz srednjovjekovnog slikarstva vuče paralelu u naš moderan svijet, k čovjeku koji sa bezbroj besmislenih djelatnosti popunjava svoju prazninu, sve u cilju izbjegavanja sagledavanja samog sebe, ali ni svi uključeni televizori, kompjuteri, ni puni kafići koji nas istina mogu na kratko zabaviti na kraju nam ne daju pravi okus života. Život je kad iz buke, gužve, okoline izbacimo strah te pogledamo iza maske, srušimo „vesele“ ciglene zidove te otvorenim srcem sagledamo i sebe i druge. Pravi život – to smo mi sami.

Nataša Rašović

SLIKE I CRTEŽI RATKA ODALOVIĆA U RIJECI ...

U organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeke, a uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine, ZAMTES-a Crne Gore i Primorsko-goranske županije u Rijeci, u Galeriji Filodramatica, otvorena je 28. januara izložba crnogorskog akademskog slikara Ratka Odalovića.

Radovi Ratka Odalovića izlagani su diljem Istre – u prestižnim galerijama Pule, Umaga i Rovinja. U Zagrebu su bili izloženi početkom januara mjeseca, čime je i započela manifestacija *Dani crnogorske kulture* u 2010. godini.

Na otvorenju izložbe u ime organizatora prisutne je pozdravio predsjednik NZCR mr Jovan Abramović. Izložba je otvorena do 6. februara, kada nastavlja svoj put u Kastav.

... I U KASTVU

U galeriji Svete Trojice u gradu Kastvu 9. veljače otvorena je izložba crnogorskog akademskog slikara, Ratka Odalovića. Autor je rođen 1964. u Grahovu, u Crnoj Gori. Fakultet likovnih umjetnosti i poslijediplomski studij završava u Beogradu. Od 1997. godine radi na FLU na Cetinju. Izlagao je na više samostalnih, kao i grupnih izložbi u zemlji i inozemstvu. Dobitnik je većeg broja nagrada.

Izložba radova nastalih uglavnom 2009. godine predstavlja imaginarne likove i prostore. Njegovo je slikarstvo između neba i zemlje, sadašnjosti i prošlosti, a svemu tome prvenstveno doprinose tople boje (crvena, žuta, narančasta, zelena). U Kastvu je predstavljeno deset slika i deset grafika, a otvaranju su prisustvovali domaćini iz Kastva i članovi NZC Rijeke te njihovi prijatelji.

Izložbu je otvorio predsjednik NZC Rijeke, g. Jovan Abramović pohvalivši kvalitetnu suradnju koju je kratkim govorom također potvrdio i gradonačelnik Kastva, g. Ivica Lukanović. O samoj izložbi te njezinom autoru prisutnima je govorio g. Bogumil Karlavariš, pisac, slikar i likovni kritičar. Izložba je otvorena do 19. veljače nakon čega nastavlja svoj put prema Splitu.

Dragutin Lakić

Urednik obično mora biti kadar „stići i uteći ...“, a te hladne januarske večeri trebalo je samo stići u prelijepi prostor Galerije Kristofora Stankovića na Gornjem gradu i zakoračiti u čudesni svijet slika koji nas je naprosto mamio svojom toplinom sa njenih zidova. Stoga nije bilo teško odvažiti se i zamoliti akademskog slikara Ratka Odalovića da, kad ugrabi vremena, odgovori na ovih nekoliko pitanja, koja su sama navirala u iskrenom uvjerenju da – prema davnašnjim riječima jednog pjesnika – „stvari imaju onakav oblik kakav im dadne naša duša“.

ZATOČNIK CRNOGORSKOG STIJENJA

RATKO ODALOVIĆ rođen je 1964.g. u Grahovu (Crna Gora). Fakultet likovnih umjetnosti i poslijediplomske studije je završio 1983. Beogradu, u klasi profesora Živojina Turinskog. Od 1997. radi na FLU na Cetinju, trenutno u zvanju docenta. Izlagao je na više samostalnih izložbi:

BEOGRAD

(Jugoslovenska galerija umetničkih djela) 1994.

SVETI STEFAN 1994.

PODGORICA (Galerija „Kulturnog Centra“) 1995.

HELSINKI (Galerija „Dragon“) 1995.

TALIN (Galerija „Stoa“) 1995.

PARIZ (Galerija Jugoslovenskog kulturnog centra) 1996.

KOTOR 1996.

BUDVA („Moderna galerija Budva“) 1997.

PODGORICA („Galerija Todorović“) 2000.

BAR („Dvorac kralja Nikole“) 2003. (sa Draškom Dragašom)

BEČIĆI („Montenegro Stars Art Gallery“) 2004.

PULA (Galerija „Cvajner“) 2009.

UMAG (Galerija „Umaški izvor“, Muzej grada Umaga) 2009.

LABIN (Muzej grada Labina) 2009.

Izlagao je i na više grupnih izložbi u Crnoj Gori i inostranstvu.

Dobitnik je većeg broja nagrada.

Z.D.: Davno je rečeno da jedna slika zamjenjuje hiljadu riječi, a u svakoj Vašoj slici kao da je sadržano još hiljadu slika, pa bi to (matematički govoreći) činilo čak „deset na šestu“ riječi! Da li je onda veća jeres moliti Vas da još nešto kažete o svojim slikama ili Vas pitati da li ste ikad poželjeli i da se literarno izrazite?

R. ODALOVIĆ: Možda i samo bavljenje slikarstvom u sebi nosi neku dozu jeresi. O svojim slikama sam govorio više puta, ali sam govorio više razmišljajući o slikarstvu uopšte nego konkretno o svojim slikama, mada je i tu bilo ulaska. Slikaru je, zapravo, vrlo teško ulaziti i analizirati neke stvari koje je prenio na platno, ogolio i sebe na taj način. Kroz moje stavove o slikarstvu i umjetnosti vjerovatno se može nazreti razmišljanje o sopstvenom slikarstvu i poetici. Što se literature tiče, lično nikad nijesam imao ozbiljnu želju, niti potrebu za takvom vrstom izražavanja. A slikarstvo samo, sa svojim problemima i sa svojim pristupom, osobenim, kretanjem u okviru tog, teško dozvoljava te literarne uplive iako oni nekad znaju biti golicavi i zavodljivi, te znaju povući sliku u neku drugu vrstu opisa ili intervencije što vrlo često može biti na štetu same slike ... Slika kao slika i slikarski problemi me mnogo više zaokupljaju nego sama potreba za literarnim izražavanjem, mada to ne znači da ne volim da pročitam ili da ne pratim literaturu na neki svoj način, naprotiv.

Z.D.: Onom ko pamti dječaćka nadmetanja, a po uzoru na priče o Indijancima, u dužini netremičnog gledanja u Sunce, Vaše bi slike mogle biti zaustavljeni treptaj u trenutku kada se jedan novi, čudesni svijet iznenada zaiskri?

R. ODALOVIĆ: U samom lijepom pitanju se može naći dio odgovora. Umjetnost uopšte, slikarstvo takođe, jeste jedan zaustavljeni trenutak i stvaranje jednog novog svijeta ... Što umjetnika i drži na neki način i daje mu razlog za bavljenje i razmišljanje o ovom poslu.

Z.D.: Na Vašim crtežima čovjek je izvan pribježišta od opeke (danas, kako se to obično kaže, „ekološki najprihvatljivijeg materijala“). Da li je to izraz iskonske težnje da se prvo ograđujemo i osiguravamo, a onda tražimo ključeve koji će nas osloboditi nametnutih stega? Ne govori li u prilog tome i sam naslov Vaše impresivne slike „Ključari opsjednutoh grada“?

R. ODALOVIĆ: Kada su ljudi napuštali život u prirodi, divljoj i slobodnoj i njoj suprotstavili određeni zaokruženi prostor grada i urbanih cjelina, kao da počinje i civilizacija da pulsira, razvija se. I možda se sav razvoj svodi na odnos između ta dva pola. A opeka bi mogla biti dobra priča o tome. Slika je vezana za ciklus „Izvještaj iz opsjednutoh grada“, po Zbignjevu Herbertu. A i to je priča o nekim stegama.

Z.D.: Pod sam kraj prošle godine izlagali ste u trima prestižnim galerijama u Puli, Umagu i Labinu. Kakve ste utiske ponijeli iz Istre i da li su posjetioци u Vašim slikama prepoznali i mediteransku toplinu?

R. ODALOVIĆ: Kratko sam boravio u Puli na samom otvaranju. Sa nekim posjetiocima izložbe sam imao priliku da razmijenim mišljenje o tome. Naročito je gdja Cvajner, koja je otvorila izložbu, čini mi se, osjetila atmosferu, ili njen dio, sa mojih slika, gdje bi se barem u jednom sloju moglo govoriti o mediteranskoj toplini i mediteranskom svjetlu. Ne znam da li su posjetioци prepoznali to, vjerovatno da jesu, jer su slike stvarane u mediteranskoj atmosferi, tako da vjerujem da dio te atmosfere postoji na mojim slikama.

Z.D.: Ko god iz Crne Gore dođe u Crnogorski dom donese nam i dašak otadžbine, a vjerujem da ste se u to i sami uvjerali kad ste, u decembru, prisustvovali književnoj večeri dviju mladih crnogorskih spisateljica. Smijemo li reći da ste nam Vi, „isijavanjem“ na Vašim slikama, dočarali i nezaboravljivi „varopek“ crnogorskog stijenja?

R. ODALOVIĆ: Volio bih da sam to dočarao jer, i ranije sam negdje govorio, da atmosfera crnogorskog pejzaža i taj svjetlosni refleks koji se pojavljuje u tom crnogorskom stijenju, i uopšte u crnogorskoj atmosferi, mislim da oblikuje jednu posebnu priču koju ja prepoznajem i prenosim na slike. Dakle, to svjetlo i to isijavanje sa kamena moglo bi se reći da je jedan od prepoznatljivih momenata na mojim slikama ili se barem ja nadam da se to tako može vidjeti i protumačiti.

DANI CRNOGORSKOG FILMA U ZAGREBU

Od 18. do 20. januara ove godine posjetioци zagrebačkog Kina Tuškanac imali su priliku da vide kratke igrane i dokumentarne filmove crnogorskih autora iz proteklih pet decenija. Prikazivanje programa koji je već vidjela riječka publika (v. o tome u br. 60) organizovali su, u okviru manifestacije „Dani crnogorske kulture 2010“, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb, uz pomoć Crnogorske kinoteke i Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Iako je među posjetiocima zasigurno bilo najviše onih koji su željeli da vide nešto što ih je možda i decenijama „senjalo“ ili da čuju gotovo epsko kazivanje devedesetčetverogodišnje Lidije Jovanović, supruge prvog crnogorskog predsjednika Blaža Jovanovića (u filmu Momira Matovića „Ram za sliku moga zavičaja“), treba istaći da je svake večeri bilo i po nekoliko mladih ljudi (nadati se budućih poslenika sedme umjetnosti, koji su očito bili prvi put na nekoj ovakvoj našoj manifestaciji, a prepoznavali su se po gotovo bojažljivom raspitivanju gdje se podižu ulaznice), radoznalih da vide početke crnogorske kinematografije.

TRADICIONALNO PREDBOŽIĆNO DRUŽENJE U CRNOGORSKOM DOMU U ZAGREBU

Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb i Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba organizirali su 5. januara ove godine u Crnogorskom domu u Zagrebu još jedno tradicionalno druženje uoči Badnjaka i Božića, računatih prema julijanskom kalendaru. Predsjednik Društva gospodin Dušan Mišković pozdravio je sve prisutne božićnim pozdravom: „*Mir Božji, Hristos se rodi!*“ i čestitao im praznik mira i međusobnog razumijevanja. U Crnogorskom domu – čija su vrata uvijek otvorena i u koji su svi gosti dobro došli – posebno su bile zapažene gošće iz Ženskog pjevačkog zbora „*Bulbuli*“ i njihov umjetnički voditelj gospodin Ismet Kurtović. Pjesmama u kojima su im se pridružili članovi Pjevačke grupe „*Montenegro*“ – a i poneko od ostalih gostiju – učinile su da dva sata i ovog druženja gotovo proleti.

TRADICIONALNA BLAGDANSKA DRUŽENJA U CRNOGORSKOM DOMU U RIJECI

Vijeće crnogorske nacionalne manjine Primorsko-goranske županije u suradnji s Vijećem crnogorske nacionalne manjine Grada Rijeke i Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka organiziralo je i ove godine tradicionalne susrete povodom božićnih i novogodišnjih blagdana. Prigodnim druženjima, u dva navrata, okupilo se mnogo građana Primorsko-goranske županije crnogorske nacionalnosti te članova njihovih obitelji, rodbine i prijatelja. Povodom novogodišnjih praznika, Crnogorci Rijeke, pod pokroviteljstvom NZC Rijeka i oba Vijeća, održali su tradicionalni novogodišnji šahovski turnir. Na svečanoj večeri proglašeni su najbolji šahisti.

Dragutin Lakić

Prenoseći iz POBJEDE (od 6. februara 2010. godine) najprije članak o stavovima Predsjednika Crne Gore na TV CG o pravoslavnim crkvama u Crnoj Gori i potom komentar POBJEDE na te stavove, ne možemo a da se ne sjetimo ogleđa prof. dr. Radovana Radonjića u „Ljetopisu crnogorskom“ (br. 3, 2006/07.) ili riječi sa predstavljanja njegove knjige „MONTENEGRO: de te fabula naratur“ u Crnogorskom domu 20. novembra 2008.g. u kojima se podvlači neophodnost rješavanja i pitanja nezakonito oduzetih dobara Crne Gore kako bi se počeo razvezivati „crnogorski crkveni (pravoslavni) uzao“. Jer, ko bar malo zna istoriju čuo je da je ona „učiteljica života“, oni koji je malo više znaju učili su kako je višedecenijski rat između katolika i protestanata okončao usvajanjem načela „čija zemlja onoga i vjera“, a oni koji bi – kada donose sudbonosne odluke – trebalo istoriju najbolje da znaju valjda neće dozvoliti da im „učiteljica života“ da nauk kada bude dockan (što, na žalost, na ovim prostorima ne bi bilo prvi put).

PITAO SAM ČETRNAEST ARHIJEREJA

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović izjavio je da smatra da „apsolutno nije tačno“ da mitropolit crnogorsko-primorski Srpske pravoslavne crkve Amfilohije (Radović) negira postojanje crnogorske nacije i da u tome ima podršku predsjednika države.

– Mislím da je krajnje očigledno i u brojnim njegovim izjavama bilo potpuno jasno da on nikada nije osporavao crnogorsku naciju, bez obzira što se on osjeća Srbínom, i da je poštovao crnogorsko nacionalno biće i da je prema njemu imao jedan odnos koji zavređuje realnost Crne Gore i postojanje crnogorske nacije – rekao je predsjednik Vujanović u intervjuu Televiziji Crne Gore emitovanom u četvrtak uveče.

Na pitanje novinarke da objasni odakle „nezadovoljstvo i osjećanje od predstavnika i pristalica CPC da od zemlje iz koje su nemaju pravo na svoju crkvu“ predsjednik Vujanović je rekao da kao predsjednik države „mora da poštuje kanonsko pravo i kanonsko ustrojstvo“.

– Mislím da svaka crkva treba da upućuje, bez obzira na to kako je kanonski pozicionirana, blage poruke i prema vjernicima i onima koji su vjernici druge crkve, i prema onima koji su ateisti, i da na taj način cijelo društvo čini društvom koje će imati manje sukoba, manje podijeljenosti, manje unutrašnjih nesporazuma koji bi to društvo činili manje kvalitetnim. ... Nećete od mene nikada čuti nijednu kanonsku arbitražu, i nećete od mene nikada čuti bilo šta drugačije od onoga što sam ja čuo od patrijarha autokefalnih pravoslavnih crkava u odnosu na kanonsko ustrojstvo i kanonsko pravo. Imao sam prošle godine vrlo dug i sadržajan razgovor sa patrijarhom moskovskim i cijele Rusije, njegovom svetošću Kirilom, koji mi je izložio svoj stav i svoje viđenje crkvenog pitanja u Crnoj Gori, u okviru pravoslavlja. Veoma smo dugo polemisali i znam kakvo je njegovo mišljenje, kakvo je mišljenje arhiepiskopa kiparskog, kakvo je mišljenje mitropolita slovačkog i češkog, tj. kakvo je mišljenje svih 14 arhijereja, a to je da je kanonski legitimna crkva u Crnoj Gori prema kanonskom ustrojstvu pravoslavna Mitropolija crnogorsko-primorska – rekao je predsjednik Vujanović.

Crnogorski predsjednik je rekao da „država ne može da se miješa u crkveno ustrojstvo“.

– Nikada se nijesam miješao u crkvena pitanja i moj stav je slijeđenje moje državne obaveze. Nijednu crkvu ne mogu da priznam, i ne mogu kanonsko pravo i ustrojstvo da negiram i zastupam interese bilo koga ko to od mene očekuje. Ako Crnogorska pravoslavna crkva od mene očekuje da mimo kanonskog prava i 14 autokefalnih patrijaraha i arhiepiskopa, koji u pravoslavnoj vasiljeni smatraju da je Mitropolija crnogorsko-primorska legitimna, ne mogu ja kao predsjednik države da im kažem da nijesu u pravu već da je u pravu Crnogorska pravoslavna crkva, i da oni pogrešno tumače kanonsko pravo i da ne poznaju kanonsko ustrojstvo – rekao je predsjednik Crne Gore Filip Vujanović u intervjuu državnoj televiziji emitovanom u četvrtak uveče.

ADVOKAT SVIH GRAĐANA

Fi.K.

Jedno od etičkih i demokratskih načela je da od onoga političara, a državnika posebno, za koga ste glasali, možete i treba da tražite objašnjenje za njegove određene izjave i postupke koji su u suprotnosti sa onim što vi kao glasač od njega očekujete. Predsjednik Crne Gore je poručio Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi da „poštuje stav četrnaest pravoslavnih patrijarha, a to je da je u Crnoj Gori kanonski legitimna prema kanonskom ustrojstvu Mitropolija crnogorsko-primorska“.

Zar prioritetna obaveza predsjednika države nije da poštuje stav, osjećanja, mišljenja ... građana one države čiji je predsjednik, a ne građana neke druge države? Zar nije obaveza predsjednika države

da poštuje stavove svih građana, bez obzira da li su teisti ili ateisti, pa dakle bez obzira, kada je riječ o pravoslavnim vjernicima ili pak samo poštovaocima, da li je riječ o onima koji preferiraju srpsku ili crnogorsku crkvu? Zar nije obaveza predsjednika da prepusti „kanonsko pravo“ stručnjacima za to pravo, posebno onima u državi čiji je predsjednik?

Predsjednik Vujanović kaže i to da „zna kakvo je mišljenje patrijarha moskovskog i cijele Rusije Kirila i mišljenje svih četrnaest patrijarha“ o kanonskoj legitimnosti. Dobro je što je naš predsjednik tako informisan. Ali, građanin države Crne Gore očekuje da njegov predsjednik nema potrebu da se kod drugih raspituje o kanonskom stanju, u ovom slučaju pravoslavnih zajednica, u svojoj zemlji, već da kao predsjednik države ima državni, civilizacijski, politički, religiozni, moralni i kulturni habitus da se o tako krupnom pitanju raspita i (nešto) sazna i u vlastitoj državi – onoj na čijem je čelu. Na to ga čak funkcija koju obavlja i obavezuje. U suprotnom, raspitujući se naokolo o svojoj kući, on ne šalje dobru poruku o sebi kao odgovornom političaru i državniku ni svojim državljanima, građanima u zemlji i rasijanju, a ni na one adrese na koje se obraća, da mu se objasni šta mu valja raditi u sopstvenoj kući.

Naš predsjednik kaže da nećemo od njega „nikada čuti nijednu kanonsku arbitražu“, a odmah zatim dodaje – „niti bilo šta drugačije od onoga što sam čuo od patrijarha autokefalnih pravoslavnih crkava u odnosu na kanonsko ustrojstvo i kanonsko pravo“. U istoj rečenici, predsjednik je demantovao sam sebe. Niko od njega ne očekuje da proglasi, kako on ističe, da je Crnogorsko-primorska mitropolija nelegitimna. Ali, očekuje se s pravom da kao predsjednik svih građana Crne Gore bude podjednako branitelj svačijeg vjerskog i nacionalnog prava i zastupnik svih, odnosno zastupnik evropskih i svjetskih demokratskih načela da su sve religijske zajednice ravnopravne i jednake.

Gospodinu Vujanoviću su, očito, neki „ravnopravniji“ od drugih. Ima na to pravo kao građanin, lično, intimno, i o tome može da razgovara sa svim patrijarsima ovoga svijeta, ali kao predsjednik Crne Gore prvo treba da razgovara sa građanima svoje države i da uspostavi iskren i plodotvoran dijalog sa svima. To je najmanje i najviše što se od njega očekuje. Uostalom, uspostava i pospješivanje interkulturalnog dijaloga jedna je od njegovih i najprećih ustavnih „domaćih“ obaveza (na unutrašnjo-političkom planu).

Predsjednik spočitava Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi da treba „da upućuje, bez obzira kako je kanonski pozicionirana, blage poruke i prema vjernicima i onima koji su vjernici druge crkve i onima koji su ateisti.“ Predsjednik, zanimljivo, ovo traži od crkve koja to konstantno čini i koja nikada ne dovodi u pitanje nacionalni, vjerski niti bilo kakav dignitet drugih naroda i pojedinaca. Poznato je da je interkulturalizam, istinska evropska vrijednost, bila i ostala vjekovima u temelju autokefalne Crnogorske pravoslavne crkve. Da li se ovdje pozivati na Ivana Crnojevića, svetog Petra i druge? Ali, gospodin Vujanović ni riječju da spomene ponašanje velikodostojnika Crnogorsko-primorske mitropolije i Srpske pravoslavne crkve u cjelini prema ateistima i pripadnicima drugih nacionalnosti. Podsjetimo se izjava mitropolita Amfilohija (Radovića) o ateistima, crnogorskoj naciji, komunistima, partizanima ili pak četnicima, ili mišljenja novog srpskog patrijarha o Muslimanima? Do sada su ovakve i slične izjave, da citiramo našeg predsjednika, upravo dovodile do više „sukoba, podijeljenosti i unutrašnjih nesporazuma“.

Slažem se sa predsjednikom Vujanovićem da se tako nešto ne očekuje od svetih i mudrih ljudi, ali on to ne prepoznaje kod onih koji baš takve poruke i šalju. A prepoznaje ih kao moguću prijetnju (k)od onih koji ih nikada i ne šalju. To je tek problem. Dio tog problema onda postaje i sam predsjednik i njegova civilizacijska, državna, politička i etička aura za koju nije dobro da postane upitna.

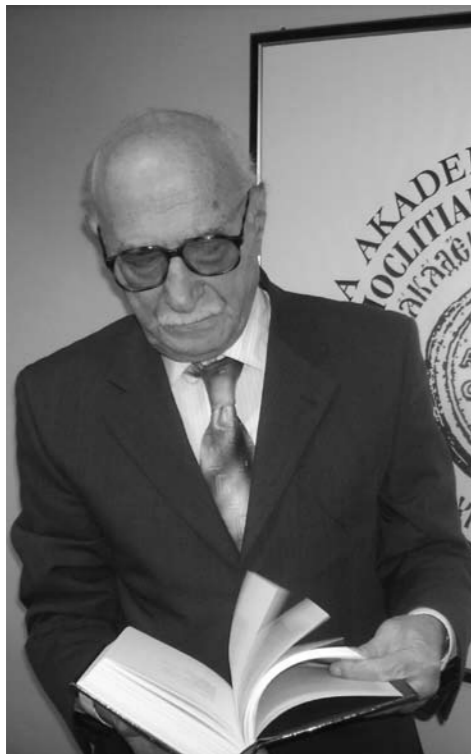
Gospodin Vujanović stavlja pod tepih „teške“ izjave srpskih i crkvenih i političkih državnika o Crnoj Gori i Crnogorcima. Ili ih „pegla“ i očekuje da će takve izjave „postati prošlost.“ Ali, problem je, gospodine Vujanoviću, što one ne postaju prošlost, već se stalno obnavljaju i predstavljaju sadašnjost. Da li Vi na pravi način reagujete na njih i na takvu našu sadašnjost? Vaša „prejaka“ defanziva nije dobra za Crnu Goru i njenu nezavisnost, njeno interkulturalno, evropsko, mnogonacionalno i mnogovjersko biće. Kažete da gospodin Amfilohije „nikada nije osporavao crnogorsku naciju“. Na Vašoj sadašnjoj funkciji ne očekuje se da budete ničiji advokat, posebno ne g. Amfilohija čija pozicija u odnosu na državu Crnu Goru i crnogorsku naciju u najmanjem nije baš posve neupitna. Uostalom, zašto Vi govorite u njegovo ime, prosljedite taj „vrući krompir“ njemu samome. Možete se, nepotrebno, opeći. Osim ako nijeste odlučili da se polako vraćate advokaturi, jer ste jednom izjavili da bi s tom profesijom finansijski mnogo bolje stajali nego kao predsjednik Crne Gore. Možda bi se u toj Vašoj eventualno mogućoj odluci spojili i Vaše lično i zajedničko dobro Crne Gore. A Crnoj Gori možete i dalje služiti samo ako budete „advokat“ svih njenih građana. Na Vama je da odlučite.

Goran Sekulović

Donosimo prilog g. Žarka Minića (sekretara Crnogorsko-hrvatskog prijateljskog društva „Ivan Mažuranić“ s Cetinja) o nedavno objavljenom prvom kolu izabranih djela akademika Sretena Perovića – erudita koji je poneseno govorio o stvaralaštvu Miloša Miloševića na predstavljanju knjige „Za ruke se držimo“ (v. br. 60) i darodavca koji je te tri knjige (i ne samo njih) već poklonio biblioteci NZCH.

Poezija Sretena Perovića

STVARALAŠTVO VISOKOGA RANGA

Akademik Sreten Perović (Podgorica, 15. februar 1932), pjesnik, kritičar, istoričar literature, teatrolog, dramski autor, prevodilac, antologičar, publicist i enciklopedist, naučni savjetnik diplomirao je *Jugoslovensku i svjetsku književnost* na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Za vrijeme studija bio je jedan od pokretača i urednika književne revije „*Vidici*“ (1953) i predsjednik Književnog kluba studenata Beogradskog univerziteta (1954).

Po povratku u Crnu Goru radi kao profesor književnosti u titogradskoj Srednjoj tehničkoj školi (1956-1961); istovremeno je i glavni urednik časopisa „*Susreti*“ (1957-1962). Od januara 1963, u titogradskom Grafičkom zavodu je urednik više edicija i odgovorni urednik „*LUČE*“, antologijske biblioteke crnogorske književnosti (u 80 tomova), a od 1975. do maja 1981 direktor je Izdavačke djelatnosti NIO „*POBJEDA*“. Sljedeću deceniju je glavni urednik, zamjenik direktora (1981-1983) i direktor (1983-1991) Leksikografskog zavoda Crne Gore i glavni urednik u projektu *Enciklopedija Crne Gore*. Potonjih godina je glavni urednik Crnogorske *enciklopedije* Dukljanske akademije nauka i umjetnosti.

Uz svoje bogato originalno književno stvaralaštvo (tridesetak knjiga poezije kritike, drama, teatrologije i kulturologije) dobio je najveća nacionalna i visoka internacionalna priznanja. Perovićeva poezija prevedena je na tridesetak jezika i predstavljena u mnogim domaćim i stranim antologijama.

Ovih dana, u izdanju Fondacije „*Prijateljstvo*“ – koja je ustanovljena isključivo da omogući pripremu i izdavanje „*Izabranih djela*“ akademika Sretena Perovića – izašlo je iz štampe *Prvo kolo* u tri obimna toma (*Poezija* I, II, III) na ukupno 1.822 stranice. Tim izdanjem na impresivan način predstavljena je lirika jednog od najznačajnijih crnogorskih pjesnika i svestrano osvjedočenog književnika, potpredsjednika Dukljanske akademije nauka i umjetnosti i inostranog člana Makedonske akademije nauka i umjetnosti. Iscrpnu uvodnu studiju „*Sreten Perović – stvaralac i pokretač*“, u kojoj se analizira Perovićovo mjesto i uloga u kulturnim i stvaralačkim procesima u Crnoj Gori druge polovine XX vijeka, napisao je akademik Radoslav Rotković, urednik ovog izdanja. U uvodu svoje obimne studije Rotković je konstatovao: «*Sreten Perović je svojim djelom i djelovanjem obilježio u Crnoj Gori drugu polovinu XX i prvu deceniju XXI stoljeća. On je u isto vrijeme i čedo i stvaralac te epohe. I to ne samo kao pjesnik sa dvadesetak zbirki, dramski pisac, pozorišni i književni kritičar i istoričar, teatrolog i kulturolog, prevodilac petnaestak zbirki makedonske poezije, leksikograf-enciklopedista, antologičar crnogorske književnosti, nego i kao – pokretač. Da je napisao samo tih petnaestak zbirki moderne crnogorske poezije ostao bi u vrhu te poezije kao stvaralac koji je nastavio tradiciju mijenjajući je, za što je dobio dvije nagrade Udruženja književnika Crne Gore (1958, 1967), dvije Trinaestojulske nagrade (1961, 1972), Nagradu Oslobođenja Titograda (1986), Nagradu „Risto Ratković“ (1976), internacionalnu nagradu Književno žezlo (2004) i dr.*»

Fondacija „*Prijateljstvo*“ ovim izdanjem obilježava značajan jubilej: 60 godina Perovićevog književnog rada.

Tri knjige Prvog kola „*Izabranih djela*“ sadrže gotovo sve Perovićeve pjesničke zbirke: „*Mramorno pleme*“ (1955), „*Seanse*“ (1958) i „*Žedni sat*“ (1960), „*Ukleti hram*“ (1962), „*Koridu*“ (1964), „*Prepoznavanje vremena*“ (1965), „*Lesendro*“ (1972), „*Himnu južnim vjetrovima*“ (1991), „*Put u daleke duše*“ (1997), poemu „*Makedonija ekumena*“ (2004) i dosad neobjavljenu zbirku „*Solarni vjetar*“ (2007). Ali u svakoj knjizi nalaze se i ciklusi pjesama koje ranije nijesu objavljivane ili nijesu bile zastupljene u Perovićevim zbirkama.

Pored poezije, svaka od ove tri knjige sadrži i kritike na odnosne pjesnikove zbirke. Tu su i autorova sjećanja na značajne stvaraoce i društvene procese, kraći memoarski zapisi, pisma istaknutih stvaralaca s kojima je Perović komunicirao (Andrića, Krkleca, Daviča, Koneskog, Šopova, Gošrona, Miljkovića, Kiša i dr.), kao i bogata i zanimljiva fotodokumentacija. U svakoj knjizi nalazi se pjesnikova bibliografija i Autorova riječ zahvalnosti Fondaciji „*Prijateljstvo*“ i donatorima koji su omogućili pripremu i publikovanje ovih djela.

Žarko Minić

Prenosimo i razgovor koji je književni kritičar Vlatko Simunović vodio s akademikom Sretenom Perovićem (POBJEDA, 16. februara 2010. godine) povodom objavljivanja njegovih izabranih djela.

Povodom šezdest godina književnog rada objavljena prva tri toma „Izabranih djela“ akademika Sretena Perovića

Sreten Perović: PISANJE JE SPAS ZA DALEKE DUŠE

– Moglo se to dogoditi i znatno ranije, jer ja sam više od tri decenije bio izdavač, urednik, odgovorni urednik ili direktor „*Izdavačke djelatnosti*“; mogao sam, dakle, u ono vrijeme obezbijediti sredstva i za sebe, kad sam za uspjehe u izdavaštvu dobio i najveće priznanje – „*Zlatnu značku*“ izdavača Jugoslavije. Tada je bilo i unosno izdati izabrana djela npr. u šest knjiga, jer se od toga moglo komotnije živjeti godinu-dvije. Danas je pisac (osim romansijera) u krajnje nepovoljnoj, da ne kažem i ponižavajućoj situaciji. Tako su i moja „*Izabrana djela*“ godinama bila u izdavačkom programu Dukljanske akademije nauka i umjetnosti, ali za taj projekat nijesu pronađena finansijska sredstva, te je nekoliko mojih prijatelja osnovalo Fondaciju „*Prijateljstvo*“ i sakupilo sredstva za pripremu i publikovanje mojih djela – kaže akademik Perović.

POBJEDA: Vi ste potpredsjednik Dukljanske akademije. Zašto se, bar kao suizdavač, na ovim Vašim djelima ne potpisuje i DANU?

PEROVIĆ: Veoma cijenim ponudu DANU da se pojavi kao suizdavač mojih „*Izabranih djela*“, ali to ne bi bilo pravedno, jer kompletnu brigu o ovom projektu vodio Upravni odbor Fondacije „*Prijateljstvo*“ – personalno Dragoljub Rašović, Zoran Mišurović i Veselin Popović.

POBJEDA: Urednik Vaših „Izabranih djela“ je akademik Radoslav Rotković. U uvodnoj studiji za ovo izdanje on kaže: «Sreten Perović je svojim djelom i djelovanjem obilježio u Crnoj Gori drugu polovinu 20. i prvu deceniju 21. stoljeća!» Kako ste doživjeli ovu tvrdnju?

PEROVIĆ: I kao vanknjiževno priznanje čitavom nizu crnogorskih stvaralaca koji su se u nepovoljnim uslovima – decenijama beskompromisno borili da Crna Gora postane svoja, da je dostojna najboljih perioda svoje istorije, ali okrenuta univerzalnim vrijednostima koje joj nikad nijesu bile strane. Hvala kolegi Rotkoviću koji je svojim bogatim historiografskim i književnim djelom učinio

mного da se Crna Gora brže oslobađa od nematerijalne kolonijalne zavisnosti, ali – i da se mnogi crnogorski zvaničnici oslobode kompleksa mimikrijske inferiornosti.

POBJEDA: *Nijeste pravili političku karijeru, ali ste zauzimali odgovorne dužnosti u institucijama nauke i kulture. Pamte se mnoga Vaša intelektualna pregnuća. Na što ste najviše ponosni?*

PEROVIĆ: Pronosimo u sebi tajanstva. Vjekovi su skrtili ruke i otišli u vječnost. Ako sam na nešto posebno ponosan, onda je to ipak moja poezija koju nikad nije trovana mržnjom. Uostalom – kao ni moja građanska ličnost. Mržnja je antipod moje psihostrukture. Ponosan sam i na to što sam tokom života pomagao svima koji su moju pomoć tražili; nekima – koji je i nijesu tražili. Nijesam težio materijalnom bogatstvu (ne zato što sam nekad izučavao budizam!), to neće naslijediti moje potomstvo, ali im, vjerujem, neću ostaviti nikakvu hipoteku – ni moralnu ni materijalnu. A to, ako i nije za veliki ponos, nije za potcjenjivanje, nego za ohrabrenje.

POBJEDA: *Koje ste sve listove i časopise za književnost uređivali?*

PEROVIĆ: Bio sam pridruženi inicijator i saradnik „Studentskog književnog lista“ (Beograd 1952; izašla samo tri broja); zajedno s Vukom Filipovićem - neposredni pokretač beogradske književne revije „Vidici“, u čijim prvim brojevima sam bio urednik poezije (1953); pet godina (1957-1962) bio sam glavni urednik crnogorskog časopisa „Susreti“, a kao direktor OOUR-a Izdavačka djelatnost „Pobjede“, sa Đerđom Đokajem i Brankom Banjevićem – bio sam pokretač „Kohe“, prvog časopisa na albanskom jeziku u Crnoj Gori, koji je izlazio desetak godina i bitno doprinio afirmaciji naših mladih autora albanske nacionalnosti ...

POBJEDA: *Vrijeme je da se osvrnemo i na djelatnost Leksikografskog zavoda Crne Gore (LZCG). Neki smatraju da zbog inertnosti te institucije nijesmo dobili Enciklopediju Crne Gore ...*

PEROVIĆ: To je apsolutna netačnost, puka neistina koju su širili oni koji su od početka bili protiv Zavoda i protiv afirmacije crnogorske nacionalne kulture. Oni su i danas protivnici svega crnogorskog: kulture, jezika, Države, Crkve ... Prve dvije i po godine rada LZCG v.d. direktor bio je Ratko Đurović, a od 1984. do ukidanja LZCG (28. juna 1991 – na Vidovdan!) ja sam bio direktor. Skupština SRCG je tek 1985. imenovala Redakciju Enciklopedije i Savjet LZCG, i to kompromisno – dio Crnogoraca, a dio velikosrba. I tek tada je moglo da se pristupi izradi koncepcije ECG čiji je glavni urednik bio veoma stručni i agilni enciklopedista prof. Ratko Đurović. Ali tada su nastupile muke sa finansiranjem: u SIZ-u za nauku, koja je trebala da finansira Zavod i Enciklopediju, nastali su dvostruki otpori: jedni zato što se smatralo da dio sredstava nepotrebno ide Zavodu, a drugi su se suprotstavljali koncepciji ECG. I tako je Zavod uskoro došao u nemoguću situaciji, ne smo što nijesmo od SIZ-a dobijali sredstva za Enciklopediju, nego posljednje dvije godine (1989-91) nijesmo imali sredstava ni za plate! Anticrnogorska politika je ukinula Zavod kad je zaključeno da rad na ECG ubrzano napreduje, kad smo izradili trotomni Alfabetar koji je bio crnogorski. Tako je projekat ECG pripao CANU, nekoliko godina u potpunosti finansiran od Države, ali se ni poslije 19 godina u CANU nije pojavila niti jedna enciklopedijska jedinica, kamoli bar prvi tom ...

POBJEDA: *Vi ste, nakon ukidanja LZCG, sa 35 godina radnog staža, ostali i bez radnog mjesta i bez plate. Kako se to odrazilo na Vašu porodicu?*

PEROVIĆ: Nerado se prisjećam tih mučnih dana. Moja porodica je bila u kranje nepovoljnoj materijalnoj situaciji. Ja sam tada htio, ne samo iz inata, da na Željezničkoj stanici istovaram cement, ali su me u tome spriječile moje ćerke ... I da ne bih sasvim psihički propao, otišao sam na selo, u Bere, i počeo da zidam kamenu ogradu oko svoje bašte. Kao prinudnom i neukom berskom zidaru, prijateljsku ruku mi je sljedeće godine pružio dobronamjerni Čano Koprivica – primivši me za službenika u titogradskom Predstavništvu „Monteksa“.

POBJEDA: *Preveli ste dvadestak knjiga makedonske poezije, te sa slovačkog, ukrajinskog i bugarskog jezika. Je li to žrtva? Svo to vrijeme mogli ste raditi na svojim knjigama?*

PEROVIĆ: Nije žrtva. A tačno je da sam za to vrijeme mogao napisati mnoga svoja djela. Makedonci su obilato nagradili tu moju djelatnost. Dobio sam pet njihovih velikih priznanja, među kojima i zvanje Počasni građanin Skoplja. Prošle godine su me izabrali i za akademika Makedonske akademije nauka i umjetnosti.

POBJEDA: *Vjerujete li da Crne Gora danas ima kapacitete da u razumnom roku realizuje projekat Enciklopedije? Kao glavni urednik Crnogorske enciklopedije DANU objavili ste oko 600 enciklopedijskih jedinica. Hoće li se nastaviti bar taj projekat?*

PEROVIĆ: Vlada je donijela odluku da se nastavi rad na projektu Enciklopedije i da se o tome stara posebna institucija. Nadajmo se da će to i da se ostvari.

POBJEDA: *Kao odgovorni urednik „Luče“, antologijske biblioteke crnogorske književnosti, dali ste kapitalni doprinos konstituisanju istorije naše književnosti. Smatrate li da je tu ediciju trebalo nastaviti?*

PEROVIĆ: „Luča“ zaslužuje kompletnu monografiju. Ta biblioteka nije okončana i treba je nastaviti. Izašlo je osamdesetak tomova, ali bi ta izdanja trebalo obnoviti, makar u sažetom obimu – u 50 tomova.

POBJEDA: *Vjerujete li u skoro ujedinjenje DANU i CANU? Pod kojim bi imenom trebalo ujediniti te dvije važne institucije?*

PEROVIĆ: Ime je manje važno, ali nije nevažno. Crnoj Gori ne ide u prilog ovako ispolarizovana naučna i umjetnička inteligencija. Očekujemo da će se Država uskoro aktivnije uključiti u rješavanje ujedinjenja dvije Akademije, kao i u rješavanje statusa Crnogorske pravoslavne crkve i crkvene imovine u Crnoj Gori ...

POBJEDA: *Kad možemo očekivati drugo kolo Vaših „Izabranih djela“?*

PEROVIĆ: Nadam se – uskoro.

POBJEDA: *Imali ste priliku da se sretnete sa mnogim značajnim ličnostima ... Ko je na Vas ostavio najdublji utisak?*

PEROVIĆ: Mnogo zanimljivih i značajnih ljudi sam u životu srio, s nekima od njih se i na duži rok družio, a od nekih i godinama učio. Preko njih sam i narode upoznao. Ko nije dobro znao Blaža Koneskog ili Aca Šopova teško da će moći da shvati sintezu makedonskih povijesnih muka i njihovog nepokornog „renesansnog“ duha; ko nije upoznao Maka Dizdara i Mešu Selimovića teže će razumjeti bosansku životnu filozofiju; bez Crnjanskog ili Veljka Petrovića, s jedne, i Dušana Matića ili Milana Dedinca, s druge strane, teško je razumjeti razliku između srpsko-beogradskog i vojvođansko-novosadskog mentaliteta itd. Ko je na mene ostavio nadublji utisak – teško je reći. Pa ipak, evo! Kao inspirator i podsticajni kreator svih disciplina crnogorske kulture – Ratko Đurović; kao vrhunski jezički i pjesnički stvaralac i antinacionalista – Oskar Davičo; kao pritajeni mudrac i apartni stilista – Ivo Andrić; kao otmjeni hedonista – Gustav Krklec; kao urođeni pesimista – Branko Miljković; kao reski enciklopedista – Miroslav Krleža; kao nenadmašni helenista – Miloš Đurić ... i sljedećih trista – od kojih sam učio, a s nekima se i mnogo – namučio.

POBJEDA: *Deset godina bili ste i na čelu crnogorskog PEN Centra. Čega se najdublje sjećate iz tog perioda?*

PEROVIĆ: Sudeći po regovanju drugih P.E.N. centara iz Evrope i svijeta, sa kojima sam godinama saradivao, Crnogorski P.E.N. Centar učinio je mnogo. Utkao je u svijest vodećih i uticajnih svjetskih intelektualaca ime Montenegro i potrebu da se pomogne toj maloj južnoevropskoj zemlji da očuva svoju slobodu, da zaštiti svoj kulturni, nacionalni, jezički i vjerski identitet, da se odbrani od potencijalne agresije i nasilnih asimilacionih akcija. Kad je Crna Gora na Referendumu povratila svoju punu državnu nezavisnost, iz raznih PEN-centara stigle su mi čestitke kao da sam ja bio glavni zaslužnik za uspjeh Referenduma.

Objavljujemo pismo uvaženog člana naše zajednice gospodina Ananija Stojovića i njegov osvrt na Zakon o crnogorskom državljanstvu (dostupan na www.dijasporacg.me/images/stories/) u uvjerenju da će pobuditi posebnu pažnju čitalaca.

Poštovani,

Dostavljam Vam tekst pod naslovom „Osvrt na važeći Zakon o crnogorskom državljanstvu iz 2008. godine“, s prijedlogom da razmotrite mogućnost objavljivanja, ukoliko procijenite da se uklapa u uređivačku politiku.

Za pisanje teksta motivirao me je interes za propise o crnogorskom državljanstvu nekih crnogorskih iseljenika i njihovih potomaka na jednom obiteljskom skupu, kojemu je bilo prisutno 18 osoba prve, druge i treće generacije. Prva generacija doselila se u Hrvatsku prije više od 50 godina i nije imala prilike putovati u CG nakon raspada bivše zajedničke države, pa im nije poznato kakvo je stanje njihovog statusa u službenim evidencijama CG, iako se smatraju Crnogorcima i državljanima CG. Stekao sam impresiju da, nakon stjecanja neovisnosti CG i njene sve veće afirmacije i ugleda u svijetu posebno njenog razvoja kao turističke velesile, mlađa generacija potomaka želi više saznanja o uvjetima za stjecanje pored hrvatskog i dvojnog crnogorskog državljanstva.

Vjerujući da ovaj interes postoji i šire u crnogorskoj zajednici u R. Hrvatskoj, predlažem da navedeni tekst objavite jer bi kao načelna informacija mogao biti zanimljiv čitateljima Crnogorskog glasnika.

Zagreb, 23.02.2010.

S poštovanjem i uz pozdrave
Ananije Stojović

OSVRT NA VAŽEĆI ZAKON O CRNOGORSKOM DRŽAVLJANSTVU IZ 2008. GODINE

UVODNE NAPOMENE O DRŽAVLJANSTVU

Državljanstvo se definira kao relativno pravna trajna veza pojedinca i države. Uobičajeni osnovni načini stjecanja državljanstva u svijetu su: PORIJEKLOM (*ius sanguinis*), ROĐENJEM NA TERITORIJI DRŽAVE (*ius soli*), PRIJEMOM U DRŽAVLJANSTVO (naturalizacija) i po MEĐUNARODIM UGOVORIMA.

Način prestanka državljanškog statusa uobičajen je: OTPUSTOM iz državljanstva po zatjevu, ali i ODRICANJEM, ODUZIMANJEM po sili zakona i po MEĐUNARODNIM UGOVORIMA.

Otpust iz državljanstva se daje temeljem molbe domaćeg državljanina uz ispunjenje točno određenih pretpostavki. Ovaj institut se pojavljuje sa željom da se izbjegne pojava lica s dvojnim državljanstvom, koje je dovelo do različitih problema. Stoga se u svijetu čine pokušaji unificiranja propisa o državljanstvu donošenjem konvencija čija je intencija preferiranje jednostrukog državljanstva. Tako Konvencija o državljanstvu Evropske Unije iz 1997. godine preporučuje državama izbjegavanje dvojnog državljanstva, koju Republika Hrvatska i Crna Gora nisu ratificirale.

Vlada Republike Hrvatske i Crne Gore inicirale su 2008. godine sklapanje Sporazuma o dvojnog državljanstvu. Međutim, pregovori su odgođeni i nije poznato kada će biti nastavljeni.

Obje Vlade izradile su svoje nacрте Sporazuma, koji nisu dostupni javnosti.

ZAKON O CRNOGORSKOM DRŽAVLJANSTVU – PRIKAZ

Instituti – načini stjecanja crnogorskog državljanstva (nastavno: „CGD“) su uobičajeni, tj. slični kao i u svim drugim zemljama.

Stjecanje CGD PORIJEKLOM (hrvatski: podrijetlom) čini temeljni način stjecanja i polaznu osnovu čitavog sustava stjecanja ali i utvrđivanja državljanstva.

Porijeklom se CGD stječe automatizmom uz postojanje zakonskih pretpostavki, od kojih je najbitnija CGD barem jednog od roditelja. Određuje se u trenutku rođenja djeteta. CGD jednog od roditelja ključna je činjenica. Ona je ključna i u postupku utvrđivanja CGD (čl. 39.), odnosno u situaciji kada se netko smatra CGD ali nije upisan u odgovarajuće evidencije kao CGD (u SFRJ CGD se moglo upisati u evidencije državljanstva u bilo kojoj od republika i bilo je jednakopravno s upisom CGD u Crnoj Gori).

Stjecanje CGD ROĐENJEM NA TERITORIJI CRNE GORE i po MEĐUNARODNIM UGOVORIMA I SPORAZUMIMA su dopunskog karaktera i u pravilu rijetki slučajevi.

Stjecanje CGD PRIJEMOM (naturalizacija) podrazumijeva podnošenje zahtjeva stranca i pozitivnu odluku nadležnog organa Crne Gore, tj. Ministarstva unutarnjih poslova i javne uprave. Pretpostavka pozitivne odluke je ispunjavanje svih zakonskih uvjeta (čl. 8. Zakona propisuje osam uvjeta). Kod toga je važno imati u vidu stavak 1. toga čl. koji propisuje da i u slučaju ispunjavanja svih propisanih uvjeta nadležni organ ne mora donijeti pozitivnu odluku, ako ocijeni da to ipak „nije u skladu s interesima Crne Gore“. Radi se naime o pravu državnog organa na diskrecionu (slobodnu) ocjenu.

Postoje i privilegirani načini stjecanja CGD prijemom, odnosno stjecanje CGD pod povoljnijim uvjetima (ne mora se ispuniti svih osam uvjeta iz čl. 8. već samo neki). Radi se o iseljenicima i članovima njihove obitelji do trećeg stupnja srodstva u pravoj liniji (čl. 10.), braku sa crnogorskim državljaninom (čl. 11.), ako je to od posebnog interesa za Crnu Goru (čl. 12.), azilanti-izbjeglice (čl. 13.), osobe bez državljanstva – apatridi (čl. 14.), osobe koje se prije navršene 18. godine života nastane u Crnoj Gori (čl. 15.), ponovno stjecanje CGD osoba koje su izgubile odnosno kojima je prestalo CGD (čl. 26.), i čl. 41. st. 1.

U postupku stjecanja CGD prijemom djeca prate roditelje.

Načelo pravnog kontinuiteta

Prema ovom univerzalnom načelu državljaninom određene države smatraju se sve osobe koje su državljanstvo te države stekli po dotadašnjim propisima. Ovo je načelo bitno za postupke utvrđivanja državljanstva. U zakonu o CGD ono je uređeno odredbama čl. 39., 40. i 41. st. 2. Ova situacija također podrazumijeva podnošenje zahtjeva ali ne za prijem nego za utvrđivanje (netko je CGD ali ta činjenica nije upisana – rješenje nadležnog organa je deklaratorna odluka, jer se njome ne uspostavlja CGD već samo konstatira postojanje prava).

U ovim postupcima je, u pravilu, najvažnije državljanstvo jednog od roditelja. Situacije mogu biti raznolike, gdje će po načelu pravnog kontinuiteta biti mjerodavne odredbe ranijih propisa (SFRJ, SRCG, međunarodni ugovori).

Ocjena

Zakon o CGD je dosta restriktivan. Propisuje dosta stroge uvjete za stjecanje CGD PRIJEMOM (npr. pored otpusta iz državljanstva druge države traži 10 godina boravka u Crnoj Gori i drugo). Utvrđivanje CGD vremenski je ograničeno na rok od 1 godine od početka primjene Zakona (čl. 41. st. 2.).

S obzirom na to vremensko ograničenje za podnošenje zahtjeva za utvrđivanje CGD, a s druge strane na međunarodnu pravnu stečevinu načela pravnog kontinuiteta, odredba čl. 41. st. 2. Zakona nije u skladu s navedenim načelom.

Što se tiče dvojnog državljanstva ono će zavisiti od mogućih međudržavnih ugovora, prije svega republika EX Yu ali će, s obzirom na njihov očekivani ulazak pro futuro u Evropsku Uniju izgubiti na značaju.

Ananije Stojović, mag. iur.

PRVA ČESTITKA

NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE

n/r Predsjedniku dr.sc. Radomiru Pavićeviću

I

DRUŠTVO CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE «MONTENEGRO» ZAGREB

n/r Predsjedniku Dušanu Miškoviću

ČESTITKA

Povodom jubileja, dvadesetogodišnjice osnivanja društva „Montenegro“ iz Zagreba, Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske i Društvu Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ upućujemo iskrene čestitke.

Želimo Vam puno uspjeha u budućem radu za dobrobit Nacionalne zajednice Crnogoraca u Hrvatskoj.

Vaš dosadašnji rad, kontinuitet ne samo u postojanju već i u rezultatima, krajnje su pozitivan primjer i za ostale organizacije Crnogoraca u dijaspori.

Sa izrazima poštovanja,

Za Udruženje Crnogoraca Srbije „Krstaš“
Nenad Stevović, predsjednik

U godini kada se Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb priprema da obilježi svoj jubilej – dvadesetogodišnjicu djelovanja Društva koje je osnovano 17.11.1990. godine – stigla je i prva čestitka. Objavljujemo je na onim stranicama na kojima donosimo i priloge o izložbenim aktivnostima Društva „MONTENEGRO“ – aktivnostima koje su već odavno učinile Društvo prepoznatljivim i daleko izvan krugova naše Zajednice.

U prostorijama Zajednice Crnogoraca u Splitu DVIJE IZLOŽBE VUKADINA ZEČEVIĆA

U prostorijama Zajednice Crnogoraca u Splitu, uz veliki broj prisutnih, 18.12. su otvorene dvije izložbe člana Zajednice gospodina Vukadina Zečevića: „*Stare razglednice Limske doline*“ i „*Kolekcija papirnatih novčanica sa četiri kontinenta*“.

Razglednice Limske doline poredane su prema toku Lima: Gusinje (11 komada), Plav (11), Murino (2), Andrijevića (6), Rožaje (16), Berane (37), Bijelo Polje (29) i Pljevlja (26). Sve izložene razglednice predstavljaju ljepotu i istoriju tih krajeva i događaja koji su se odigrali u tom prostoru u ranijim vremenima. Neke su u boji, a neke su crno-bijele. U prapratnom tekstu dat je opis mjesta iz kojih razglednice potiču, uz navođenje osnovnih podataka koji se odnose na njihov geografski položaj, istorijsko i kulturno nasljeđe te neke privredne potencijale.

U kolekciji papirnatih novčanica sa četiri kontinenta, koja je vjerovatno jedinstvena u Hrvatskoj, prikazano je 360 novčanica iz preko 60 zemalja svijeta. Uz novac država koje su postojale ili još postoje na ovim prostorima te evropskih zemalja, pažnju posjetilaca svakako su plijenile novčanice iz Kine (zemlje u kojoj se – kako autor ističe u prapratnom tekstu – prvi papirnat novac pojavio prije tri hiljade godina!), Singapura, Malezije, Libana, Nigerije, Argentine, arapskih zemalja ... Posebno su zanimanje morali izazvati bonovi zarobljenika u logorima nacističke Njemačke, te novčani bonovi za elektrifikaciju u Crnoj Gori iz vremena nakon II svjetskog rata.

Vukadin Zečević

„BRODOVI NA MORU I RIJEKAMA“

Nedavno je u prostorijama Zajednice Crnogoraca u Splitu, pred većim brojem posjetilaca, promovirana i šesta knjiga gospodina Vukadina Zečevića pod naslovom „*Brodovi na moru i rijekama*“. To je najnovija knjiga koju autor predaje Zajednici Crnogoraca u Splitu na trajno čuvanje za buduća pokoljenja. Prethodnih pet su: „*Moja Crna Gora*“, „*20 godina kolekcionarstva (osam zajedničkih i deset samostalnih izložbi)*“ i „*Stare razglednice Crne Gore*“ (o njima v. u broju 55) te knjige u koje su uobličene dvije izložbe o kojima se govori u prethodnom tekstu: „*Stare razglednice Limske doline*“ i „*Kolekcija papirnatih novčanica sa četiri kontinenta*“.

Ova šesta knjiga, koja je svojim sadržajem po mnogo čemu jedinstvena i specifična, ima osamnaest poglavlja u kojima se, na 210 listova, prikazuju pomorske karte i navigacijski instrumenti, govori o 100 godina prvog svetionika u Šibeniku, o Nautičkoj školi u Dubrovniku, o Pomorskoj školi u Malom Lošinj, o putničkim i teretnim brodovima, o vojnim i ratnim brodovima i podmornicama, o Bokeljskoj mornarici ...

I U POTPUNOM MRAKU MOŽE CAREVATI LJEPOTA!

U Galeriji „MONTENEGRINA“ u Crnogorskom domu u Zagrebu 28.1. otvorena je skupna izložba slika **ALTI art speleo galerije**, dobrim dijelom nastalih tijekom međunarodnih speleo-ronilačkih ekspedicija udruge *Dinarida – Društva za istraživanja i snimanja krških fenomena (DDISKF)*.

Veliki broj prisutnih – među kojima su bili i predstavnici Bokeljske mornarice i Hrvatskog građanskog društva Crne Gore – pozdravio je predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb g. Dušan Mišković. Izložbu je otvorila akademska slikarica Nivess Missoni, koja je donirala preko šezdeset svojih radova za međunarodne speleo-ronilačke ekspedicije. Slike za postav izložbe odabrala je povjesničarka umjetnosti Iva Körbler (jedna od osnivača i redovnih članica DDISKF-a). Posjetiocima se obratio i dipl. ing. Tihomir Kovačević (idejni začetnik i osnivač Galerije i sadašnji predsjednik DDISKF-a), koji je donio i video materijale sa ekspedicija, te nas tako uveo u za većinu jedan potpuno nepoznati, skriven, mističan svijet.

Na izložbi je predstavljeno 16 autora: akademska slikarica Nivess Missoni, akademska slikarica Dijana Riss, Jasna Anđelić, Mirjana Kos, Dora Meštrović, Jure Klinac, Biserka Vučković, Slavko Blažanović, Martina Vrbanić, Josip Joško Fijucek, Marina Bedek, Nenad Božić, Branko Budimir, Boris Obratov, Jozo Četković i Tihomir Kovačević - Tihi.

Premda je tema svih slika bila ista – pećine, kroz različite izraze autora dobijamo šaroliku lepezu boja i dojmova. Neke slike su izrazito vesele, kao kod Tihomira Kovačevića i očito je da je njegov doživljaj tmine pun iskričavo-kričavog veselja, dok kod Mirjane Kos nailazimo na sivo, zastrašujuće poimanje prostora, a opet kod Jasne Anđelić kolorit je poetski, sa podsjećanjem na morske stijene ili nježne tek probuđene livade. Svaki autor nam na svoj način prikazuje istu temu iscrtavajući na taj mrak jedan dio svojih trenutnih osjećaja i preokupacija. Za nas posjetioce ovo je bila izuzetna prilika ne samo za upoznavanje s radom jednog većeg broja autora, već i za proširenje poimanja ovog našeg svijeta. Autori slika, kao svijetla koja razbijaju mrak, proširili su nam doživljaj Zemlje na još jednu dimenziju: sada znamo da i u potpunom mraku može carevati ljepota!

Nataša Rašović

Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i prilozima pomognu redakciji "Crnogorskog glasnika" na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista.

Tekstovi nijesu lektorirani te se ispričavamo autorima i čitateljima.

Ovaj broj "Crnogorskog glasnika" tiskan je uz potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

ŽIVOT JE POKRET!

U četvrtak 11.2. otvorena je izložba slika „**Život je pokret**“ slikarice Olge Tripalo. Pozdravljajući brojne posjetioce u Crnogorskom domu, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb g. Dušan Mišković naglasio je da je to prvi u nizu događanja kojima će Društvo obilježiti dvadesetu godišnjicu svog osnivanja i djelovanja. Izložbu je izrazito poetski otvorila Tea Francuz - Nešković, a gospođa Olga Tripalo zahvaljujući publici na dolasku prisjetila se na vrijeme koje je provela u Crnogorskom domu, te je istaknula značaj potpore koju je dobila kroz to druženje.

Tematski slike Olge Tripalo slave prirodu, ona je njezina vječna inspiracija i muza. U slici „*Makovi u polju*“ realni, minuciozni prikaz pretvara se kroz suodnos plavetnila neba i crvene boje makova u dječje zaigranu igru boja, dok na slici „*Kamenita vrata*“ sa skoro monokromatskim izrazom gledaoca uvlači u tišinu starih zidina. Ta suprotnost u prikazu pokazuje autoričin osjećaj za lirski prikaz kojim nam prenosi svoj ne samo vizualni već i emocionalni doživljaj. Iz te osjećajne slikaričine unutrašnjosti i izvire potreba za stvaranjem, motivirana željom za emotivnim spojem autorice i gledaoca. U biti umjetnosti, bilo koje vrste umjetnosti, je dodir između čovjeka i čovjeka: izražavanje onog koji predstavlja, te ako je rad uspješan, neminovno mijenjanje onog koji gleda. Slikarica Olga Tripalo hrabro pruža ruku drugom čovjeku, ovom prilikom nama koji smo bili prisutni na otvorenju, a interes s kojim je publika razgledala slike za autoricu je potvrda da je ta ispružena ruka s veseljem prihvaćena.

Nataša Rašović

OLGA TRIPALO, rođena Begović u Pljevljima - Crna Gora, majka Natalija (rod. Bajić, Pljevlja), otac Sava (Podgorica), od djetinjstva živi u Zagrebu.

Nakon Pedagoške akademije (engleski jezik) te višegodišnjeg rada u Britanskom savjetu za kulturne veze i Saboru Republike Hrvatske opredjeljuje se za umjetnost i intenzivno se bavi slikarstvom. Zaokuplja je akvarel, pastel, tempera. Pristupa likovnoj sekciji „Pavao Markovac“, te pod stručnim vodstvom akademske slikarice Marte Makanac upoznaje likovnu teoriju i likovnu tehniku. Stalni je član Hrvatskog likovnog društva Zagreb, Hrvatsko-izraelskog društva, Slovenskog kulturno prosvjetnog društva te Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb.

Iza sebe ima jedanaest samostalnih izložbi i preko stotinjak skupnih u zemlji i inozemstvu. Aktivni je sudionik mnogih dobrotvornih izložbi za pomoć i obnovu Hrvatske. Dobitnik je velikog broja priznanja i zahvalnica, među kojima posebno mjesto zauzimaju one sa Smotri neprofesionalnog likovnog stvaralaštva u Zagrebu.

Vodeni mislima da narodi koji zaboravljaju prošlost gube sadašnjost i nemaju budućnost, kao i da je u svakoj tradiciji sadržano moderno, u „Crnogorskom glasniku“, u rubrici CRNOGORSKI MOZAIK, donosićemo po neku kockicu iz svekolikog crnogorskog nasljeđa koje baštinimo. U ovom broju, u godini kada će i Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske obilježiti 100 godina od proglašenja Kraljevine Crne Gore, možda je najuputnije – u maniru rediteljskog prosedea za neki film, jer je i vladavina kralja Nikole dostojna kinematografske storije – najprije se sjetiti kakav je bio kraj države koja je „prva razvila zastavu svoju sa Dušanovim bijelim orlom, čije gnijezdo bješe vjekovima samo na Lovčenu“. Stoga ponovo (v. br. 4/5. iz 2001.) objavljujemo dokument koji je široj javnosti nekad bio nepoznat sve dok njegov faksimil – istina u ne baš lako čitljivom obliku (v. priloženi početak tog teksta!) – nije bio prikazan u posebnom izdanju TURISTIČKE ŠTAMPE i POBJEDE od 28. septembra 1989. godine. Riječ je o proglasu kralja Nikole, napisanom na Badnji dan 1918.g. kao reakcija na tzv. Podgoričku skupštinu od 26. novembra te godine o prisajedinjenju Crne Gore Srbiji i zbacivanju dinastije Petrovića s prijestola. Proglas Crnogorcima štampan je 15. (2.) januara 1919.g. u 62. broju „Glasa Crnogorca“ (službenom organu Kraljevine Crne Gore).

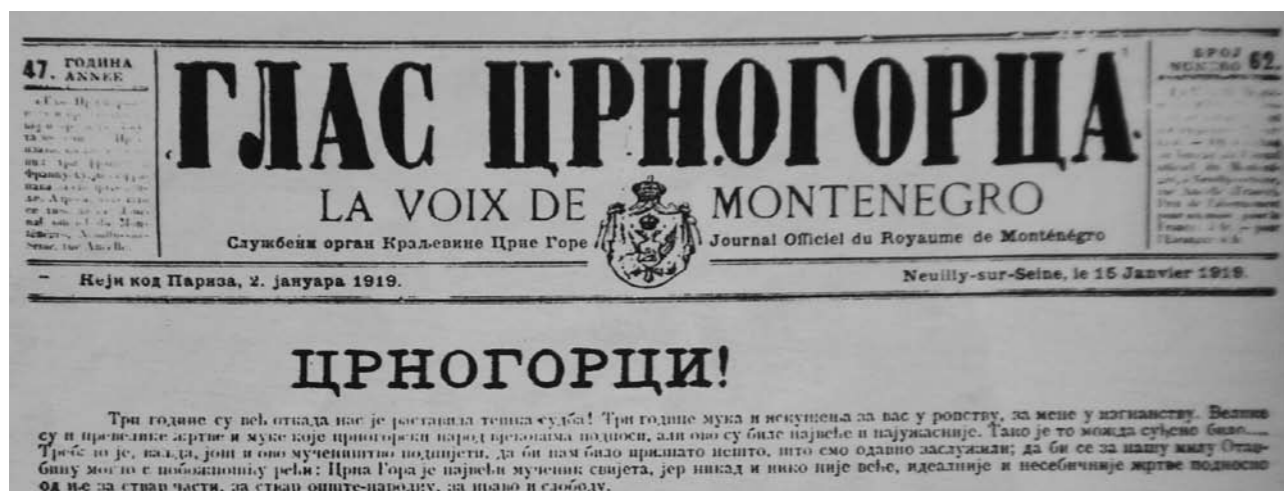
Kralj Nikola – vladar koji se u tajnom ugovoru (od 23. septembra 1866.g.) sa knezom Mihailom zalagao da „ceo srpski narod ujedine u jednu državu“ u kojoj „narod Crne Gore uživao prava kao i Srbi“;

koji je svom unuku regentu Aleksandru Karađorđeviću (pozivajući ga da oslobode srpstvo) poručivao: „Jemca ti Boga dajem pred šator ću ti stražiti kao prosti vojnik. Budi ti vladar nad ujedinjenim Srpstvom, a ja tvoj sluga.“;

koji je iz Pariza, u proglasu od 20. oktobra (7. oktobra) 1918.g., uoči nastanka jugoslovenske državne zajednice, vjerovao da u njoj „svako će sačuvati svoja prava, svoju vjeru, uredbe i običaje i u kojoj niko neće smjeti nametati prvjenstvo, već da svi budu jednaki u čednim njedrima majke Jugoslavije, te da svaki bratski i složno radi na njenu napretku i veličini u društvu prosvijećenih naroda.“;

koji nije smatrao ostvarivim krajnji naum Nikole Pašića da „sjedinenje Crne Gore sa Srbijom mora se izvršiti pa bilo Jugoslavije ili ne!“

– dočekao je da Crnu Goru okupira Srbija!

„Glas Crnogorca“ u kojem je objavljen proglas Kralja Nikole I

Crnogorci!

Tri godine su već otkada nas je rastavila teška sudba! Tri godine muka i iskušenja za vas u ropstvu, za mene u izgnanstvu. Velike su i prevelike žrtve i muke koje crnogorski narod vjekovima podnosi, ali su ovo bile najveće i najužasnije. Tako je to možda suđeno bilo ... Trebalo je, valjda, još i ovo mučeništvo podnijeti, da bi nam bilo priznato nešto, što smo odavno zaslužili; da bio se za našu milu Otadžbinu moglo s pobožnošću reći: Crna Gora je najveći mučenik svijeta, jer nikad i niko nije veće, idealnije i nesebičnije žrtve podnosio od nje za stvar časti, za stvar opšte-narodnu, za pravo i slobodu.

Kada su 1914. čast, pravo i opstanak Srbije bili dovedeni u pitanju poznatim nasiljem Austro-Ugarske, prvi sam bio ja, koji sam u ime vaše i s vama stao na braniku Srbije. Svi uslovi koje je Crna Gora stavila tada Srbiji za svoju saradnju bili su u ovo nekoliko riječi, koje je moja vlada uputila vladi Srbije: «Vaša sudbina je i naša». Ja, pak, telegrafisao sam mome unuku prestolonašljedniku Aleksandru: «Moji Crnogorci već su spremni na granicu da ginu za naše zajedničke ideale». U toku osamnaest mjeseca rata Crna Gora vjerno se odužila u svakom pogledu i na svakom polju dužnostima brata i saveznika. Koncem tragične 1915. vi ste, moji dragi Crnogorci, učinili najveće i najslavnije djelo koje ste igda učinili u svojoj punoj besmrtnosti, viteštva i slave istoriji. Vi ste vašim golim prsima, golih i iskrvavljenih ruku, gladni i nenaoružani, bili za skoro čitava tri mjeseca neprobojan bedem i nepobjedna falanga na Grahovu, Troglavu, Drini, Višegradu, Javoru i čak duboko u Srbiji, o kojoj se lomio, jedan za drugim, svaki val onda još bijesnog neprijatelja. Vašim herojstvom i žrtvama, koje bezgranično činjaste tada, spasena je od ropstva vojska Srbije, jer joj vi, i niko drugi, sačuvaste odstupnicu preko Crne Gore. Dužnost, koju smo dobrovoljno tada uzeli prema Srbiji, mi smo, kao i uvijek, vršili revnosno, bratski i prebratski, i sa krajnjim požrtvovanjem, te smo i postali žrtva nje. Crna Gora prinijela je tada i samu sebe na žrtvu, radi Srbije i radi narodne ideje. Ni prošlost ni sadašnjost, niti ijedan narod ili religija, nije u stanju navesti čistije i nesebičnije žrtve od ove naše. Ne istorija, nego sadašnjost i jedan naročito stvoren sud moraće pokazati, da li je ova žrtva morala biti tolika i ko je krivac za nju. Ja ću mirno čekati, s uvjerenjem, da sam tada, kao i uvijek, ispunio dužnost Crnogorca, Srbina i vladaoca, i da će optuženi biti oni, koji me, s malo dostojanstva i čojstva, pokušavaju klevetati. Na taj eto način ja sam bio rastavljen od vas, od vas s kojima sam skoro čitav vijek doživljao gnijezdo slobode, ne samo slobode srpske, jugoslovenske nego i balkanske; od vas s kojima sam šezdeset godina već pisao najljepše stranice naše slavne istorije i činio s vama djela koja su mučeničku Crnu Goru izdigla na neviđenu dosad visinu, i pribavila joj među civilizovanim narodima ugled, koji još do danas nije dostigao nijedan mali narod u svijetu.

Težak, najstrašniji i najtragičniji događaj bio je to u mom životu. Ipak, ja sam mu morao šljedovati, pokoriti se, te tražiti zaštitu ne radi sebe, nego radi vas, u naših moćnih Saveznika. Nažalost, nade moje u mnogome su me izdale. Ja i vi bili smo iznevjereni od nekog, od kog smo imali razloga najmanje nadati se, za kog smo žrtvovali sve i kog smo spasili. Taj neko jeste, ne herojski i bratski narod Srbije, nego zvanična Srbija.

Vama je poznato, da zvanična Srbija već odavno u Crnoj Gori nije gledala brata i udrugara na zajedničkom poslu, nego protivnika, koga se je po nekom ludom shvatanju, trebalo otršiti, tobož u interesu Srbije. Naoružani neobjašnjivom mržnjom prema Crnoj Gori i njenim predstavnicima i lišeni solidne moralne osnove, izvjesni političari iz Beograda, postavili su se, u politici prema Crnoj Gori na načelo: cilj opravdava sredstvo. Zvanična Srbija zaboravila je sve žrtve, koje je Crna Gora učinila za Srbiju 1914. i 1915. Intrige, koje je, još dok smo bili na domu, činila protiv Crne Gore u zemlji i među Saveznicima i koje su mnogo doprinijele

katastrofi Crne Gore, ona je nastavila, bez rezerve, u inostranstvu. Zvanična Srbija potrošila je milione na intrige i klevete protiv Crne Gore i njenih predstavnika. Nijesam klevetan samo ja, nego sva Crna Gora i njeni predstavnici. Imali su obraza tvrditi u savezničkoj štampi, između ostaloga, da su moje vlade u Crnoj Gori za vrijeme ovoga rata «održavale tajne prijateljske veze s neprijateljem», i da nijesu ništa drugo radile nego «onemogućavale napore Srbije»; da je Crna Gora samo «forme radi» ratovala, a da, u stvari, rat nije ni vodila. Jednom riječju, vođena je jedna najodvratnija kampanja kojoj je bio cilj: omalovažiti ulogu Crne Gore u ovome ratu i srušiti njen visok ugled među Saveznicima.

Crna Gora i Crnogorci nemaju neiscrpna bogatstva, velikih gradova i varoši, plodnih ravnica, umjetničkih spomenika. Sve što imamo bilo je, i prije i sada: sloboda, čast i junaštvo. To je najveće i jedino blago Crne Gore i Crnogoraca. Nestane li toga, nestalo je svega! Meni u izgnanstvu preostajao je mučan i ničim nezaslужen zadatak da branim čast i ugled Crne Gore od bijednih sinova zemlje naše, od kojih neki bijahu uživali i moje povjerenje, a koji se staviše u službu zvanične Srbije, da za novac klevetaju i izdaju ne samo mene, nego sve što je najsvetije i najdraže svakome Crnogorcu.

Zbog intriga i kleveta o kojima je riječ, pored svih mojih napora, narod u zemlji bio je lišen zaslužene pomoći od strane naših moćnih Saveznika, isto tako i internirani, koji bi, da nije bilo jednog plemenitog engleskog i jednog američanskog društva, ostali bez ikakve pomoći. Moja vlada, pak nije mogla pružiti pomoć, jer, nažalost, nije imala čim. Moji neprijatelji htjeli su, da tijekom što mi onemogućavaju rad na pomoći narodu u zemlji, izazovu mržnju narodnu protiv mene. Ipak, pored svega ovoga, na mnogobrojne predstavke moje i moje vlade, Saveznici su, cijeneći žrtve koje je Crna Gora učinila, pristali naposljetku da ishranjuju narod crnogorski; čekao se samo još pristanak vlade austro-ugarske na postavljene uslove. U međuvremenu došla je i propast naših neprijatelja.

Pored svijeh kleveta, vlada Srbije nije uspjela da diplomatski uništi Crnu Goru. Trebalo je uništiti na drugi način, koji neće izazvati gnušanje kod civilizovanog svijeta, koga je trebalo uvjeriti da uništenje i obeščaćenje Crne Gore žele sami Crnogorci. Kada je neprijatelj, slomljen silnim udarcima udruženih Saveznika, napustio našu milu Crnu Goru, okupirala ju je, u ime vlade Srbije, njena vojska. Ona je ušla ne s grančicom mira i bratske ljubavi nego s namjerom da sruši najveće dobro svakog naroda i države – suverenitet njen, i da uništi njeno državno biće, koje je tekovina vjekovnih napora i krvavih borba Crnogoraca. Da bi se pred svijetom, kao Pilat, mogla od ovog bogomrskog i u istoriji nezapamćenog zločina pravdati i preturati ga na narod crnogorski ona je falsifikovala volju narodnu. Skupila je takozvanu Veliku Narodnu Skupštinu na jedan nasilnički način, čije odluke nemaju nikakve važnosti, jer Velika Narodna Skupština i ne postoji kao ustanova po našem Ustavu, a kamo li da je nadležna da rješava o sudbini Crne Gore! Pa i ovakav zločin izvršen je prepadom, kukavički lišavajući od učešća u rješavanju o sudbini zemlje nekolicke hiljade mučenika i heroja, koji se još ne bijahu vratili iz ropstva.

Zašto sve ovo? Zato što žele stvoriti od Crne Gore jedan ili dva okruga srbijanska, kojima će oni gospodariti, a ne ravnopravnog brata. Zato što znaju da je želja svakog Crnogorca da stupi u jedinstvo jugoslovensko na ravnoj nozi sa Srbijom, i nikako drukče, i što bi, da im se dala sloboda odluke, izglasali ovakvo ujedinjenje, a ne koje ponižava čast i dostojanstvo Crne Gore.

Dragi moji Crnogorci,

Od zvanične Srbije i njenih agenata optuživan sam kao protivnik jugoslovenskog jedinstva. Međutim, nijedan pojedinac u Srpstvu i Jugoslovenstvu nije više radio na njemu od mene,

nastavljajući u tome djelo mojih besmrtnih predaka.

Ne, nijesam ja protivan njemu, ali ne dam da Crna Gora uđe u jugoslovensku zajednicu oklevetana i na način, koji ne dolikuje njenoj slavnoj prošlosti, njenom dostojanstvu i njenim bitnim interesima. Ne, ona neće ulaziti mučki i lupeški u taj veličanstveni hram, kome je ona postavila temelj, i na koji je ona prva razvila zastavu bunili bi se protiv toga.

Nebrojene i nesebične žrtve vjekovima podnošene, potoci plemenite krvi naših najboljih sinova, prolivene ne samo niz naše suro stijenje već i na bregovima Bojane, Neretve, Miljacke, Drine, Morave i Bregalnice, traže drukčiji i svečaniji ulazak naš u jugoslovensku zajednicu, a ne kakav joj je pripremila vlada Srbije. Taj momenat moraju pozdraviti s pobožnošću, s kapom u ruci, svi poštteni Jugosloveni.

Moji slavni pretci i ja radili smo s vama cijelog vijeka na djelu narodnog ujedinjenja. Ja sam taj, koji sam na njemu radio sa Knjazom Mihajlom i Vladikom Štrosmajerom nastavljajući u tome rad Rada Vladike sa Banom Jelačićem. Čim su se pak granice Srbije i Crne Gore dodirnule, ja sam 1914. predložio između njih uniju. U izgnanstvu, moja je vlada u 1916. i u julu 1917. činila korake kod vlade Srbije za bratski i sporazuman rad u pitanju narodnog ujedinjenja. Ja, pak, lično, najavio sam soju gotovost u ime Crne Gore, da stupim u jugoslovensku zajednicu mojim reskriptom od 1. jula o. g. i proklamacijom Jugoslovenima od 7. oktobra o. g., ističući da oblik vladavine i unutrašnje uređenje buduće jugoslovenske zajednice treba da bude prepušteno isključivo volji naroda, koja mora biti suverena nad svim ostalim. Nažalost, vlada Srbije odgovorila je na njih ranije Krfskom deklaracijom, a sada načinom i nasiljem, kako ne pami istorija civilizovanih naroda. Pored svega toga ovaj akt odobren je i zvanično od vlade Srbije. Ona je 28. decembra 1918. opozvala svoga poslanika, do tada akreditovanog kod moje vlade, smatrajući taj nasilni akt kao legalan. Međutim, taj akt niti je, niti će ikad biti priznat od ma koje civilizovane države, a kamo li od kojeg Saveznika.

Crna Gora je Crnogoraca. To je bilo, to će i biti. Naši veliki Saveznici i dalje su zastupljeni svojim poslanicima pri mom dvoru. Crna Gora će biti uspostavljena, sa svim njenim pravima. To je svečano, u nekoliko puta do sada bilo proklamovano od strane moćnih Saveznika naših. To je jedna od dužnosti Saveznika, koju su velikodušno uzeli na sebe, isto tako kao i obavezu o sadašnjoj ishrani naroda, koju su na sebe uzele vlade naših plemenitih Saveznika. O tome su moju vladu obavijestile vlade: Engleske, Francuske, Italije i Amerike, a iza kojih nije izostala ni ruska vlada iz Omska (Sibirija), vjerna vjekovnim tradicijama i očinskoj ljubavi Rusije prema Crnoj Gori. U isto vrijeme, Saveznici su uzeli obavezu o finansijskoj pomoći i ekonomskom uspostavljanju Crne Gore, što je predmet stalnih briga mojih i moje vlade.

Sami Crnogorci, i niko više, odlučiće slobodno, zakonskim putem, o budućnosti Crne Gore, koja će, uvjeren sam, biti dostojna svoje prošlosti. Ja ću tu odluku pozdraviti kakva god ona bila. Ni ja ni moja kuća nijesmo se popeli i držali na prijesto Crne Gore silom; nećemo na njega ni ostati, ako to zahtijevaju interesi Crne Gore i jugoslovenskog naroda. Prava volja narodna bila je i biće za nas zakon. Sačekajte čas koji tek što nije nastupio, kada ćete moći slobodno i dostojanstveno reći, kako priliči Crnoj Gori i Crnogorcima, vašu riječ o budućnosti Crne Gore. Uvjeren sam da će pravo pobijediti silu, i istina laž, te da Crnoj Gori i Crnogorcima neće izostati zasluženje i dostojno priznanje ne samo našeg cjelokupnog naroda, nego i naših saveznika, za nadčovječanske žrtve, koje su podnosili skoro šest vjekova za načela koja danas triumfuju. Zbog toga ja sam zadovoljan što vam mogu reći: Srećan vam Božić i Hristos se rodi! te poželjeti vam srećnu Novu Godinu, koja će – nad u Boga – biti početak srećnije i zaslužene ere u državnom i nacionalnom životu našem!

Neji kod Pariza, NA BADNJI DAN 1918.

N I K O L A s. r.

„Ako ne možeš da kažeš kratko,
bolje nemoj ni da kažeš!“

Stara arapska izreka

Izražavajući iskrenu zahvalnost gospodinu Zuvdiji Hodžiću – akademiku DANU, vrsnom crnogorskom književniku i uvijek dragom gostu u Crnogorskom domu u Zagrebu – što se odazvao molbi da napiše kraći osvrt na priču „Mravljak“, istovremeno iznosimo i uvjerenje da bi to moglo ohrabriti još neke čitaoce da nam se jave svojom kratkom pričom.

Prenošenje urne iz urbane u ruralnu sredinu, da bi pepeo oca i majke pohranili u porodičnoj grobnici (što je za seosku zabit prvi takav slučaj), naratoru je poslužilo da oživljavanjem sjećanja na „kratke ali drage boravke kod đeda i babe“ – ispriča svoju ali i našu „storiju“, tipičnu za crnogorsku porodicu čije „pretke i potomke“ ne zaobilaze ni ratovi, ni pogibije, ni razgovori o bojevima i junačkom učešću plemenika u njima, ali i prirodnoj potrebi da se zna „đe im počivaju kosti“. Pokazujući naratoru „mravljak“ i mjesto „đe je prađedova glava ukopana“, rođak Mušo upućuje svojevrсни prijekor što pepeo u Grobnici Popovića prekida ne samo tradicionalni običaj sahranjivanja, čuvanja i pamćenja, već i nešto mnogo više što se riječima ne može iskazati. Narator time postaje „djelićem neprekinutog trajanja u kojem je najednom sve postalo vidno“ ... Zaista, umjetnički (i ljudski) izvanredan i efektan završetak priče kojim se, zapravo, otvara i započinje nova ...

A to mogu samo umjetnici izuzetnog dara.

Zuvdija Hodžić

Zorko Popović

M R A V L J A K

Sunce je već bilo odskočilo i obećavalo još jedan vreo avgustovski dan. Autobus pun putnika grabio je uz zlatiborske strane. Brat i ja smo ćutke posmatrali dobro znane predjele. Iz Beograda su nas ispratili riječi rodbine: „Đe vam se žuri? Pa za to vazda ima vremena!“ Nije nam se žurilo, ali bila je 97. godina i odnosi Srbije i Crne Gore već su bili takvi da sam se mjesecima pitao da li bismo — ako bi se u međuvremenu uspostavile međusobne granice — morali, uz sve druge, popunjavati i formulare sa objašnjenjem razloga našeg puta. A razlog nije bio ni „business“ ni „pleasure“: išli smo da ispunimo posljednju nikad do kraja izrečenu već više nagovještenu želju naših preminulih roditelja, jer su poslije ispraćaja jednog strica na krematorijumu desetak godina ranije samo rekli da je „bilo lijepo“ i dodali da bi možda bilo bolje da se urna ponese u Crnu Goru. No, vađenja uvjerenjâ da bismo roditeljske urne mogli najprije preuzeti i potom unijeti u „sredstvo prijevoza“ ni ovako nije nedostajalo. Ali, sada je to svakim kilometrom sve više ostajalo za nama, a počela su navirati sjećanja na kratke ali drage ljetnje boravke kod đeda i babe, na zahvatanje vode iz kamenice, na odlazak „u zadrugu“ zbog kućnih potreština, na prohladna i rosna ljetnja jutra uz „živo“ na prvoj ispaši, na zapaljene „vrage“ i jazavca koji je ipak „po'arao umertin“, na priče pod brijestom ...

*
* *

Đedo je u zimu, 61. ili 62. godine, jako poboljeo. Studen je bila tolika da ga, kako je kasnije govorio, ni „capicom ne bi začepkali“ u zamrzlu zemlju. Na ljeto, kad smo doputovali

na ferije, bio je dobro oporavljen, ali od zimošnjeg nauma nije bio odustao: Mušo, najstariji unuk i prvo dijete Đedovog sina koji je netragom nestao na Treskavici u vihoru Drugoga rata, započeo je radove na porodičnoj grobnici. Zajedno s Milanom — krotkom i blagorodnom đevojkom koja je udajom umjesto svekra i svekrve odmah dobila đeda i babu da sa njima i još nerođenim đetetom čeka hoće li se Mušo živ vratiti sa odsluženja vojnog roka na bugarskoj granici početkom pedesetih godina — on je odavno zamjenio svoje odsutne stričeve u svim brigama oko ostarjelih im roditelja i imanja (oni su „držali službu“ od Skoplja, preko Beograda, do Sarajeva i Zagreba). Znao je da mu sljeduje i briga oko „vječne kuće“.

Mjesto — onda se činilo na samštini, a danas opasano u međuvremenu podignutom ogradom oko već tijesnog seoskog groblja — kao da je naročito birano: u kakvoj-takvoj prošarici onižeg jasenja, ne preblizu postojećim grobnicama na koje bi vazda poneko svraćao i dovoljno daleko od crkve da se dva mlada Šiptara, koji su Mušu pomagali u pripremi klačine, ne plaše da po danu kopaju na označenome mjestu. Klačina nije bila daleko, pa bi ih Mušo, čim bi se sjenke počele izduživati, uputio natrag da nastave sa njenim oziđivanjem, dok bi on sam još neko vrijeme ostajao u svakim danom sve dubljoj rupi. Trebalo je priokupljati i posječenu jasenovu i cerovu šumu, u čemu smo brat i ja, tada deca, mogli pomagati, barem kad su u pitanju bile omanje grane.

U smiraj dana dolazio bi Đedo, pogledao dokle se s grobnicom stiglo, razgovarao s Mušom i uvijek mu nešto pokazivao, na što bi ovaj samo lagano klimao glavom, kao čovjek koji dobro zna što mu je činiti ...

Predstojalo je oziđivanje grobnice, a na vrh klačine postavljen je kameni „golub“, ali njeno potpaljivanje nijesmo sačekali — ferije su se bližile kraju i otputovali smo s roditeljima za Beograd.

...

Prošlo je nekoliko godina. Bio je februar i činilo se da se zima predaje. A onda je udarila takvom žestinom da je, zbog ogromnih smetova, saobraćaj u gotovo cijeloj zemlji danima bio u prekidu. Jedne studene večeri nam je rođak koji je radio u nikšićkoj pošti, a kojemu je zli glas donio susjed jedva se spustivši s planine, javio da je Đedo na umoru. Grip za koji se činilo da ga je već preboljeo bio se samo pritajio.

U Crnu Goru se moglo jedino avionom. Otac i stričevi, koji su se već sjutradan okupili da vide kako će na put, nemoćno su se zgledali. Svi pokušaji, sva telefoniranja da obezbijede avionski prijevoz bili su uzaludni: cijela JAT-ova flota ne bi tada zadovoljila nastalu pomamu za kartama. A onda nam je u kuću — popevši se na štakama i bez jedne noge na 4. sprat — zadihan banuo general, liječnik iz partizanskih dana i rekao da je ocu i stričevima (premda ih je jedva poznavao, ali mu je jedan naš ujak, oficir sve već bio javio!) „sigurao“ mjesta u prvom avionu za Titograd!

Ugledavši ih, Đedo je živnuo. Čak je drugog dana, koristeći kratkotrajno smirivanje vremena i neočekivanu toplinu zubatog sunca, izašao malo i pred kuću, uspjevši tako da zavara sinove kako je još jednom „ukapulao“ i da ih nagovori da se ipak vrate svojim familijama prije novog kijameta. Nijesu se bili ni raspremili od puta, a stiže telegram da je Đedo umro. Tek kad je krenulo „mrtvo proljeće“ zaputili su se da obiđu očevu vječnu kuću.

*
* *

U popodnevnim satima naš je autobus stigao u Nikšić. Nije bilo teško naći taksista za ipak dužu relaciju i bez imalo cjenkanja (jer su svi, kao po dogovoru, tražili isti iznos)

sjedosmo u jedan karavan i prošavši „zvijezdu“ — kružni tok koji uvijek pamtim po davno dobijenom objašnjenju (pri prvom dolasku automobilom iz Zagreba, preko Sarajeva i Mratinja, do Nikšića) da dalje vozim „ne ni u prvu, ne ni u drugu, no u treću ulicu“ — krenusmo put Cerova.

Mušo i Milana znali su da dolazimo i čim su ugledali taksi koji se primiče uz Popovića brijeg izašli su pred kuću i tu nas sačekali. Izljubili smo se bez riječi i, ni ne ulazeći u kuću već samo odloživši prtljag pod stari brijest, krenusmo da obavimo što se trebalo obaviti. Nijema povorka uputila se ka seoskom groblju. Sunce više nije žagrililo, ali je bilo još suviše jako da bismo usput ikoga sreli. Mušo je nosio nešto alata, Milana ga je u stopu pratila neprekidno kršeći odjednom nezaposlene ruke, a brat i ja smo, držeći ispred sebe kutije sa roditeljskim urnama, išli za njima ...

*
* *

Kada se praćed Markiša sa Ubala doselio na tek oslobođeno Cerovo, radost u kući na dva boja zbog ubrzo rođenog našljednika nije bila duga vijeka. Markiša, gledan čovjek i junak, uskoro gine na Krscu, a Đedo — dovoljno veliki da za cijeli život uprti tugu samotnoga djetinjstva, a još mali da bi se o sebi starao — doživljava u Crnoj Gori gotovo nezapamćenu sudbinu: majka mu se ponovo udaje, a on ostaje da, samo uz babinu brigu i ljubav, stasava na Popovića brijegu. No, kako se rđav glas ponajdalje čuje, knjeginja je saznala za siroču kod žive majke i godinama je diskretno vodila računa najprije o Đedovom školovanju i potom o stupanju u službu u crnogorskoj vojsci.

Razumije se, i knjaz je o svemu bio dobro obaviješten. Jer, u boju na Krscu 1877. godine, kada je Sulejman-paša sa 50.000 vojnika nadirao kroz klanac Dugu prema Nikšiću, teško se moglo oduprijeti tolikoj sili, tim prije što je crnogorska vojska bila postavljena u polukrug, a bez ikakve rezerve, pa bi prinuđena na povlačenje kada je Sulejman-paša glavninu svojih trupa bacio na lijevo i desno krilo. U odstupanju koje je moglo biti bolje sprovedeno, oni koji nijesu na vrijeme napustili položaje zauzete na surovom kamenjaru bili su zaskočeni i gotovo do posljednjeg su izginuli. U zaglušujućoj pucnjava jedno zrno je Markišu, koji je ostao potpuno sam, pogodilo u čelo i zemlja ga nije živa dočekala ...

Kad god bi se poveo razgovor o pogibiji praćeda Markiše tu bi priča uvijek zamirala. Napomenulo bi se samo da je jedan od viđenijih članova begovske kuće Zvizdića kasnije kazivao da mu je krivo što Markiša — s kojim je ranije bio uhvatio vjeru o međusobnom nenapadanju i neometanju izdiga stada na planinu i ta riječ nikada nije pogažena — „ne pogibe od junaka, već mu mrtvome n'ak'a rđa glavu pošeće“. Nekako neodređeno bi se dodalo i da je knjaz — ne imenujući nikad krivce za takav ishod bitke, poslije koje su mnoga tijela ostala neprepoznatljiva — pokušavao da makar posječene glave vrati familijama radi ukopa. No, poslije bi razgovor odmah skliznuo na Đedovo odrastanje, školovanje i službovanje, uz obaveznu priču kako je sa grupom mladih oficira — koji su se svi na petici potpisali u krug da se ne bi znao kolovođa — učestvovao u štrajku protiv jedne knjaževine odluke. Oprobani metod — knjažev razgovor sa svakim od njih „u četiri oka“ — imao je za posljedicu da se grupa prepolovila („Ka' da nas je nožem prešeka na dva jednaka dijela!“), a oni koji nijesu odustali od zahtjeva ostali su bez službe. Međutim, Gospodar je ubrzo uvidio da su mu pouzdaniji bili oni što su održali međusobno zadatu riječ i polako ih je, jednog po jednog, vraćao na ranija mjesta. Tako je i Đedo vraćen u službu, a vremenom je stigao do kapetanskog čina i ostao upamćen prije svega po tome što je uvijek vodio računa „da se nečija kuća ne iskopa“, ne šaljući

nikad ičijeg jedinca u opasnije poduhvate.

*
* *

Kad smo prišli grobnici dovoljno blizu, viđeh da je na lijevi otvor, kroz koji je prije dvadeset godina unijet kovčeg s preminulim stricem, samo ovlaš prislonjen kameni poklopac. Taj dio grobnice sad je bio prazan, a desni dio u kom je Đedo sahranjen nikad nije otvaran. Nekoliko mjeseci ranije stričeve su kosti bile premještene nešto dalje, kod pokojne strine, jer su njihova đeca ipak uspjela da se dogovore „đe će oba roditelja da im se kopaju“. Jedan po jedan smo se spustili i pomoću baterijske lampe pronašli podesan isput pri dnu zida, uz sami ugao grobnice. Pod iznenadnim svjetlom nekoliko se mrava razbježalo sa male ploče na koju smo položili urne oca i majke ...

...

Sve je bilo završeno. Bio je već otišao i kamenorezac koji je iz Nikšića stigao tačno po dogovoru u osam sati kod seoske crkve i gotovo pola dana ručno urezivao, ispod imena đeda i babe, i imena naših roditelja. Po ploči grobnice bila je razasuta pregršt žućkastog i plavog cvijeća što smo ga Milana i ja nabrali sa okolnih livada.

Na groblju smo ostali samo Mušo i ja. On je još nešto uređivao oko kamene ploče kojom se zatvara pristup unutrašnjosti grobnice sa zadnje strane, a ja sam fotografisao grobnicu i groblje iz više uglova. Mučne godine koje su tek minule valjda su svakog uvjerile koliko budućnost može biti i tamna i nedogledna, a kako sam slutio da „brzih dana“ neću dolaziti u Crnu Goru, htio sam u tim fotografijama imati trajnu uspomenu. No, bio je još jedan razlog: želio sam slike da pokažem tetki, Đedovoj kćeri. Prije polaska iz Beograda i u toku „prikupljanja saglasnosti“ rodbine da urne smijemo odnijeti na groblje će to do tada nije bio običaj, ona me je uporno ubjeđivala da na grobnicu ne treba ničija imena upisivati, jer tamo navodno stoji samo „Porodična grobnica Popovića“!

...

Više sam osjetio, nego li primjetio da je Mušo završio s poslom i kao da nešto čeka. Pogledah ga. Izraz njegovog lica i neodlučno pomicanje usana kazivali su da treba nešto da prelomi u sebi. Da li je i on predosjećao da se nećemo više vidjeti? Odjednom me upita:

— Vidiš li oni mravljak?

Uz jedan od četiri stuba koji su držali šipke željezne ograde oko grobnice zemlja se kupasto uzdizala. Kad sam se malo primakao, viđeh koliko je mrava putovalo između busenova guste zagasite trave, nestajući u mnogobrojnim malim otvorima u rastresitoj podlozi. Ne čekajući moj odgovor, Mušo reče:

— Onje ti je praćedova glava ukopana!

...

Kutiju u koju sam kasnije bio spremio sve fotografije još nijesam morao otvarati, jer i danas pamtim trenutke na groblju: već sasvim blagu toplinu sunca koje polako sjeda između dva brda; jedva primjetno strujanje zraka iz kojeg treba da nastane noćni povjetarac; usamljene, reklo bi se nevjeste pokušaje zrikavaca, koji će se tek sa prvim, blijedim zvijezdama skladno preplesti u sveprisutni treperavi zvuk; uznemireni preljet neke ptice koja još nije našla siguran konak; ... i iznenadni, nikad ranije doživljen, osjećaj beskrajnog spokoja kada je sve oprošteno: davno izrečene riječi izgledale su suviše, one neizgovorene kao da su se sada podrazumijevale, a ja sam bio samo djelićem neprekinutog trajanja u kojem je najednom sve postalo vidno.

POEMA

Povodom godišnjice Božićnog ustanka donosimo poemu Radovana Zogovića iz izbora njegovih pjesama „Spornik“ (DANU 2009.g.). Ta poema bila je uvršćena i u antologiju „Crnogorska moderna“ (objavile su je 2006.g. NZCG i Matica crnogorska), gdje se kaže da je „Zogović pjesnik otpora, otpora od inata“.

Radovan Zogović

INTERNACIJA CRNE GORE

1.
Svitanje. Tihi san sela – mrtvi grad pod kupom od pepela.
Zri, zri-i-i ... – zrikanje potanja u travu voćnjaka i livada.
Muk. U planini su vjesnici jutra: djeca, torovi, psi i stada ...
Ljudi se bude. Guste su nad prozorom grane kao zamočene u katran.
Ljudi padaju na slamnjače: dospati svoj kratki, svoj dobri jutarnji san.

Njiva tamnosiva. Tamne su po lišću večernje suze.
Tu rani kopač jutarnjom zemljom nagrće zelene kukuruze.

Topot potkovanih peta. Pucnji, kundaci, lomljave.
Lanci. – Ljudi su svezani na poderotini ponjave.

Ljudi su svezani na njivi – uz njih je raslo lišće voljeno,
zeleno, sabljasto, rošljivo – ruke dječje uz očinsko koljeno.

Muk. Krvava pogača sunca.
Pucanj. Daleko negdje mekani bat bosoga bjegunca.

Kolona roblja. Seljaci polugoli, polubosi.
Kreći! Crnogorci su krivi jer misle da je Crna Gora njihova Crna Gora.
Kraći! Za ljudima su ostale otvorene kuće. Glad što kosi.
Motika pobodena u njivi – dignuta vapijuća ruka.
Nepokošene dozrele livade. Nepokupljeni mirisni otkosi.
Majka pred pustom kućom. Majka kune i kuka!

Podne u planini. Jaukom su zatulili katuni.
Mukali su tužno bikovi. Graktali nad borovima gavrani.
Narod se slio u gomilu. U bolu. U kletvi. U buni.

2.
Svezana Crna Gora ide preko Crne Gore.
Prašnjavi drum, tvrdi drum Crne Gore za porobljene Crnogorce.
Sunce peče. Modro izgara kamen.
Kolone posrću, kolone krvare, kolone gore.
Plamen!
Plamen!

Koračaj, koračaj, svezana Crna Gora preko Crne Gore!
Modre šake vise – oboljeli grozdovi grožđa.
Oči peku. Usta – krvava pjena.
Grizu u meso vrela, zubata gvožđa.

Koračaj! Ko sustane – kundak. Ko padne – kamdžija prepletena.
Ko neće – hoće oroz! ...
Duga si, velika za svezane Crnogorce, malena Crna Goro!

Žeđ. Jezik u vrelim ustima skače kô riba na vrelom pijesku.
Čujte, u našim ustima gori komađe kamene sode.
Vode!
Vode!

3.
Žeđ. Vreli kreč praha. Izgara, izgara s ivica sama sjena.
Pred kućom, prazno razrogačenom u cestu – stoji žena.
Na rukama joj mokro vedro puno vode.
– Ne zastajkuj! Ne skreći! – Cijev udari. Nož ubode.
– Nek bije! Prinesi, prinesi usni! Neka bode!
– I neka! Sve nas! Evo vode!
Evo vode!

Udri! – Zvek lanca. Sa vedra, slomljena, klone ruka.
Udri! – Pad žene. Pljusak vode. Trzaj muka.
Udri! Ti danas. Kundaci tvoji nek govore.
A sutra ... Sutra je osveta Crne Gore.

Korača, korača svezana Crna Gora preko Crne Gore.
Žandari viču. Žandare ostrvljuje miris strvi.
Bije kundak. Bodež bode ...
Kolona korača preko prosute vode – žedna vode.
Kolona korača preko prosute krvi – žedna krvi.
Žedna krvi!

“Čistunac”
(slika sa izložbe Ratka Odalovića)

Nivess Missoni: „Baračeva špilja“
(ALTI art speleo galerija)

„Makovi u polju“ (slika sa izložbe Olge Tripalo)

VLAHO BUKOVAC: “Crnogorka na sastanku” (1883.)

„... platno, nastalo 1883. godine u Parizu, srećom je sačuvano i danas se nalazi u Modernoj galeriji u Zagrebu. Monumentalnu figuru mlade Crnogorke, obučene u raskošan nacionalni kostim, Bukovac je naslikao snažno i ubjedljivo. Istakao je osobenost i ljepotu mlade žene odjevene u raskošnu odjeću. Naglasio je nježne i plemenite crte lica i detalje kostima. U liku i pozici mlade Crnogorke ima neke odlučnosti, samosvjesnosti i prkosne izazovnosti.“

(Anđe Kapičić: „Bukovac i Crna Gora“, Matica crnogorska i NZCH, 2002.)